

TÜRKİYE CUMHURİYET
MERKEZ BANKASI

ANONİM ŞİRKETİ

25 NİSAN 1957 TARİHLİ
HISSEDARLAR UMUMÎ HEYETİNE
ARZOLUNAN

1 9 5 6

Yirmibeşinci Hesap Yılı Hakkında
İDARE MECLİSİ ve DENETÇİLER RAPORLARIYLA
BİLÂNÇO, KÂR ve ZARAR HESABI

A N K A R A

1 9 5 7

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI A. Ş.

İDARE MECLİSİ

Reis	Hamit Tahsin Pekcan
Âza	Prof. Refii Şükrü Suvla
"	Raif Meto
"	Yekta Teksel
"	Dr. Abdurrahman Melek
"	Prof. Kâzım Köylü
"	Prof. Fadıl Hakkı Sur
"	Hilmi Toygar

MURAKABE KOMİSYONU

Murakıp	Selâhaddin Odabaşıoğlu
"	Mes'ut Eyison
"	Mehmet Şükrü Sekban
"	İzzet Sirmen

UMUM MÜDÜRLÜK İDARE HEYETİ

Umum Müdür	Nail Gidel
Umum Müdür Muavini	Fikri Diker
" " "	Fahri Tandoğan
" " "	Fikret Sözer
Muhasebe Müdürü	Kâmil Kıbrızlı

TOPLANTI GÜNDEMİ :

- 1 — İdare Meclisi ve Murakabe Komisyonunun 1956 hesap yılına ait raporlarının okunması; Bilânçonun ve Kâr ve Zarar hesabının tasdiki; kârın teklif gereğince dağıtılması ve İdare Meclisinin ibrası,
- 2 — Müddetleri nihayet bulan Murakıplar yerine :
 - a) B ve C sınıfı Hissedarları tarafından bir murakıp seçilmesi,
 - b) D sınıfı Hissedarları tarafından bir murakıp seçilmesi,
- 3 — Zabıtların, reyini kullanan pay sahipleri namına imzası hususunda salâhiyet itası.

1 9 5 6

Yirmibeşinci Hesap Yılı

İDARE MECLİSİ RAPORU

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI A. Ş.

1 9 5 6

Yirmibeşinci Hesap Yılı

İ D A R E M E C L İ S İ R A P O R U

Sayın Ortaklar,

Bankamızın Yirmibeşinci Hesap Devresine ait muamelâtın neticelerini gösteren 1956 yılı Bilânçosu ile Kâr ve Zarar hesabını tetkik ve tasvibinize arzeder, Yüksek Hey'etinizi saygı ile selâmlarız.

Bankamız muamelâtını tetkike başlamadan evvel son yıla ait iktisadi hâdiseleri toplu bir şekilde gözden geçirmekte fayda görüyoruz.

— I —

DÜNYA İKTİSADİ VAZİYETİ

1956 senesi siyasi bakımdan pek ehemmiyetli hâdiselerle dolu bir yıl olmuştur.

Batı-Doğu münasebetlerinde 1955 yılının ikinci yarısında şiddetlenen gerginlik, bu hâdiseler neticesinde daha da artmış, büyük devletler arasındaki üzücü menfaat ayrılıkları tamamen meydana çıkarak, istikrar ve barışın maalesef daha uzun zaman teessüs edemeyeceğini ortaya koymuştur. Sovyet Rusya'nın Yakın Doğu'ya sarkmasını ve Süveyş buhranı neticesinde ortaya çıkan meseleleri, Polonya ve Macaristan'da cereyan eden efil hâdiseleri ve Şimali Afrika'daki karışıklıkları bu meyanda zikredebiliriz. Bununla beraber iyimserliğe yol açacak mahiyette bazı inkişaf lar da kay-

dolunmuştur. Bu cümleden olmak üzere, Fransa ve Batı Almanya Saar bölgesi üzerinde bir anlaşmaya varmışlar, Fransa Fas'ın hükümrânlığını tanımıştır. Nato teşkilâtına dahil devletler arasındaki siyasi ve iktisadi işbirliğinin takviyesi yolunda da gayretler sarfolunmuştur.

Türkiye barışçı siyasetine bu yıl da azimle devam etmiştir. 1956 senesinde cereyan eden müessif hâdiseler; sulhsever milletler arasındaki tesanüdün kuvvetlendirilmesi yolunda öteden beri sarfettiğimiz gayretlerin ne kadar yerinde olduğunu bir defa daha ispat etmiştir.

Siyasi hâdiselerin bu seyri bilhassa Batı Avrupa ve Yakın Doğu memleketleri için bir takım iktisadi güçlükler tevhit etmekle beraber, umumî müşahedelere göre 1956 senesi Batı memleketleri için bir tam istihdam yılı olmuş, iktisadi konjonktür yüksek seviyesini muhafaza etmiş, istihsal, millî gelir, ticarî mübadeleler artmıştır. Amerikan ekonomisinde 1953 Ağustosundan beri endişe duyulan recession bu sene de vukua gelmemiş, fakat sınaî istihsalın artış sür'atinde gerek Birleşik Amerika'da, gerek başlıca Avrupa memleketlerinde hissedilir derecede bir azalma kaydolunmuştur.

1955 yılında toptan esya fiyatlarında ve geçinme indekslerinde beliren tereffü temayülü 1956 yılında artarak devam etmiştir. Fiyatlar, muhtelif âmillerin tesiri altında, hemen hemen her yerde yükselmiştir. Bu tereffülerin durdurulması maksadiyle nakdi ve malî sahalarda çeşitli tedbirlere müracaat olunmuştur. Fakat bir taraftan siyasi vaziyetin ve hükûmetlerce tâkip olunan sosyal politikaların doğurduğu yeni malî külfetler, diğer taraftan devamlı olarak artan ücretler, istenilen istikrarın sağlanmasına imkân vermemiştir.

Vaziyet bu seyri tâkip ederken, zuhur eden Yakın Doğu buhranı, Avrupa ekonomisi için yeni meseleler ortaya çıkarmıştır. Süveyş Kanalı'nın milletlerarası ticarete kapanması; petrol fiyatlarıyla navlun ve sigorta ücretlerinin artmasına, bir kısım ham madde fiyatlarının ve dolayısıyla sınaî maliyetlerin yükselmesine sebebiyet vermiştir. Buna Suriye'den geçen petrol borularının tahribi de inzimam edince, Batı Avrupa memleketleri muhtaç oldukları akar yakıtı dolar ödemek suretiyle Birleşik Amerika ve Veneziella'dan temin zaruretinde kalmışlar, bu vaziyet dolar kıtlığını ve tediye muvazenesi güçlüklerini teşdit etmiş hattâ bu memleketlerden

bazılarının dış tediye ihtiyatlarını da tehlikeye düşürmüştür. Akar yakıt ve ham madde ihtiyaçları bakımından tek bir geçide bağlı olmanın mahzurları bu suretle anlaşılınca, Batılı devletler bu vaziyetten kurtulmanın çarelerini araştırmağa koyulmuşlardır. Filhakika bir taraftan büyük tonajda tanker ve şilep inşaatına hız verilmekte, diğer taraftan da Avrupa'da müşterek bir atom sanayii ve atomla işleyecek bir enerji merkezi tesisine çalışılmaktadır. Bu çalışmalara yeni güzergâhlardan geçirilecek petrol boruları fersiyatını da ilâve etmek muvafık olur.

Ticari mübadeleleri takyid eden engellerin kaldırılması mevzuunda da ciddi çalışmalar yapılmaktadır. Denilebilir ki, 1956 senesinin son aylarında vukua gelen siyasi hâdiseler, bir avrupalılık şuuru yaratmağa hadim olmak itibariyle, bir bakıma faydalı olmuştur. Filhakika bu hâdiseler, milletleri iktisadi işbirliği mevzuunda daha cesaretli adımlar atmağa ve bir takım fedakârlıkları göze almağa sevketmiş görünmektedir.

Batı Avrupa memleketlerinde, 1955 senesi Ağustos ve Eylül aylarının **Ham madde vaziyeti** fazla yağışlı geçmesi zer'iyatı geciktirmiş, 1956 yılı Şubat ayında vukua gelen şiddetli donlar da buna inzımam ederek 1956 yılı zirai istihsalinde ve bilhassa buğday rekoltesinde mahsûs gerilemelere sebebiyet vermiştir. Bilhassa Fransa ve İtalya'da ciddi zararlar olmuş, Fransa'nın buğday rekoltesi 1955 senesine nazaran yarı yarıya azalmıştır. Bununla beraber, dünya zirai istihsalı, hey'eti umumiyesi itibariyle, yüksek denilebilecek bir seviye kaydetmiş, buğday rekoltesi 205,3 milyon tona ulaşmıştır. (1955 te 191,7 milyon ton idi).

Mensucat ham maddelerinden pamuk istihsalı, geçen yıla nazaran hafif bir azalış kaydederek, 29,3 milyon balyaya bâliğ olmuş (1955 de 30,8 milyon balya), buna mukabil yün istihsalı 1.278.000 tonla ehemmiyetli bir yükseliş kaydetmiştir.

Dünya ham petrol istihsaline gelince, tetkik mevzuumuz sene zarfında bir yıl evveline nazaran 64,2 milyon tonluk bir artışla 834,3 milyon tona vâsıl olmuştur. Maden istihsalı ise, 1954 yılından beri istihlâk ve fiyatlar da kaydolunan tereffü neticesinde bu sektör de, son senelerde yapılmış olan ehemmiyetli yatırımlar dolayısıyla yüksek istihsal seviyesini muhafaza etmiştir.

Ham madde fiyatlarında, ana madde grupları itibariyle, 1956 yılı zarfında fiyat temayül ve münasebetlerinde ilkbahardan itibaren ehemmiyetli değişiklikler meydana gelmiştir. Avrupa ziraî rekoltesinde husule gelen gerilemeler, hububata ve bilhassa buğdaya olan talebi artırmıştır. Bu vaziyet, Mart ayından itibaren mezkûr madde fiyatlarında tereffülere sebebiyet vermiştir. Ziraî madde ve gıda maddelerinin fiyatları böylece yükselirken, konjonktürde meydana gelen yavaşlama sınaî ham madde fiyatlarında da duraklama ve hattâ sukutlara yol açmıştır. Mensucat ham maddeleriyle petrol ve nikel müstesna, sınaî ham madde fiyatları ilkbahardan itibaren düşmeğe başlamıştır. Bu temayül, başta bakır olmak üzere, bilhassa metal fiyatlarında çok mütebariz olmuştur. (Cetvel No. I)

Sene nihayetinde Süveyş buhranının tevhit ettiği muvakkat yükseliş devresi istisna edilecek olursa, petrol hariç, sınaî ham madde fiyatlarında görülen bu umumî temayülün 1957 yılında da devam edeceği tahmin olunabilir.

Ham madde istihsal ve ticaretinde beynelmilel işbirliğini istihdaf eden anlaşmalardan yeni Buğday Anlaşması 1/8/1956 tarihinde yürürlüğe girmiştir. En büyük ithalâtçı devlet olan İngiltere bu Anlaşmaya katılmamış, buna mukabil evvelki Anlaşmaların dışında kalmış olan Arjantin ve son senelerde ihracatçı vaziyetine geçmiş bulunan İsveç bu yeni Anlaşmaya girmişlerdir.

28/5/1956 tarihli bir kanunla Birleşik Amerika'da teşkil olunan «Toprak Bankası»na ziraî istihsalın ihtiyaca göre ayarlanması ve eski senelerden müdevver stokların tasfiyesi vazifesi verilmiş bulunmaktadır.

Sınaî istihsal, istihdam ve ücretler

Sınaî istihsal, gerek Batı Avrupa'da, gerek Birleşik Amerika'da tetkik mevzuumuz sene zarfında da 1955 yılındaki müsait seyrini muhafaza etmekle beraber, kaydedilen artışlar hiss olunur derecede yavaşlamıştır. Fîlhakika, Avrupa İktisadî İşbirliği camiasında, 1954 senesi altıncı ayı ile 1955 senesinin aynı ayı arasında, sınaî istihsalde ortalama olarak % 10 a varan artış, 1955 ve 1956 yıllarının aynı devresinde % 6 ya münhasır kalmıştır. Birleşik Amerika'da ise 1955 yılında kaydolunan % 11,8 nisbetindeki gelişmeye mukabil, 1956 senesi 10 aylık vasatisine göre kaydolunan ilerleme % 1,8 e inhisar etmiştir.

Ham Madde Fiyatları

	1955 XII sonu	(1956 ay sonları)					1955 ve 56 sonları itibariyle tahavviller %
		III	VI	IX	XI	XII	
SANAYİ HAM MADDELERİ							
a -- Madenler :							
Bakır							
New York, libre/sent	43—50	46—51	46—40	40—39	36—35	36—35	—16,3 — — 30,0
Londra, ton/£	400	397	275	292	277 1/2	267 1/2	— 33,1
Kalay							
New York, libre/sent	108 1/2	100 1/8	94 3/4	104 1/4	111	100	— 7,8
Londra, ton/£	832	780	741	784	852	777 1/2	— 6,6
Kurşun							
New York, libre/sent	16	16	16	16	16	16	—
Londra, ton/£	120 1/2	119 1/4	112 1/2	116 3/4	117 1/4	116 3/4	— 3,1
Çinko							
East St-Louis, libre/sent	13	13 1/2	13 1/2	13 1/2	13 1/2	13 1/2	+ 3,8
Londra, ton/£	100 3/4	99	93 1/2	95 3/4	102	102 1/2	+ 1,7
b -- Mensucat ham maddeleri :							
Yün							
İngiliz müzayedeleri 64 inçlik, libre/şilin, peni	99	99	118	123	125	127	+ 28,3
50 inçlik, libre/şilin, peni	74	69	71	79	81	81	+ 9,5
Pamuk							
New York, libre/sent	33,87	33,42	32,68	34,17	34,25	34,19	+ 0,9
c -- Kauçuk :							
Londra, libre/peni	37 1/4	26 3/4	25 3/8	27 3/8	33 1/8	32	— 14,1
d -- Petrol :							
Amerika piyasası, varil/sent	282	282	282	282	282	282	—
GIDA MADDELERİ							
Buğday (+)							
Şikago, kile/sent	210 1/8	236 3/8	202 1/2	234 1/8	243 3/8	240 7/8	+ 14,6
Kanada, kile/sent	171 7/8	174 3/4	174 5/8	172 3/8	168 3/8	169	— 1,6
Mısır							
Şikago, kile/sent	128 3/4	141 1/2	148 1/2	142 3/4	141 7/8	134 3/4	+ 4,7
Kahve							
New York, libre/sent	53	54	59 3/4	60	60 1/4	60 1/4	+ 13,7
Kakao							
New York, libre/sent	30	21,98	25,30	25,18	26,07	23,33	— 22,2
Londra, cwt/şilin, peni (++)	244/6	182/6	212 /—	211/6	217 /—	192/6	— 21,3
Çay							
Londra, libre/şilin, peni	3/4	3/4	2/11 1/2	3/6 1/2	5/4	5/5	+ 62,5
Şeker							
New York, libre/sent	3,23	3,31	3,36	3,25	4,65	4,90	+ 51,7

(+) 1 kile (bushel) = 27,2 kilo
 (++) cwt = 112 libre = 50 kilo İngiltere'de
 cwt = 100 libre = 45,4 kilo Amerika'da

Batı Avrupa'da ise vaziyet, bir memlekettten diğerine çok farklı olmuştur. Nitekim, 1955 senesine nazaran Fransa'da (8 aylık) % 8,1, Batı Almanya'da (10 aylık) % 6,5 nisbetlerinde artışlar kaydolunmasına mukabil, Danimarka ve İngiltere'de hafif azalmalar müşahade olunmuştur. (Cetvel No. II).

Başlıca sanayi memleketlerinde istihsalde vukua gelen bu yavaşlama, istihsal kapasitelerindeki marjın tamamen kullanılmış olmasına atfolunmaktadır. Bu memleketler içinde yegâne istisnayı Japonya teşkil etmiştir. Mezkr memlekette snai istihsalde 1955 yılında kaydolunan % 9,2 nisbetindeki gelişmeden sonra 1956 yılında devam eden sür'atli tezayüt % 16,7 gibi yüksek bir nisbete bâliğ olmuştur.

Diğer taraftan, mevcut iş gücü, hemen hemen bütün sanayi memleketlerinde, tamamen istihdam olunmuş ve bazı sektörlerde işçi sıkıntısı hissedilmiştir. Kayıtlı işçi sayısı Birleşik Amerika'da 1955 de 63,2 milyondan 1956 da 67,5 milyona, İngiltere'de 22,9 milyondan 23 milyona yükselmiştir.

İş gücü piyasasının daralması, işçi ücretlerine yeni zam taleplerini daha müessir kılmış, artan hayat pahalılığının da tesiriyle Avrupa ve Amerika'da grev tehdidinde dayanan sürekli talepler neticesinde ücretlere (halen intişar etmiş malûmata nazaran) Birleşik Amerika'da % 4,8, İngiltere'de % 7,7, Fransa'da % 10,3 nisbetinde zamlar yapılmıştır. Diğer Batı memleketlerinde de bu nisbetlere yakın zamlar kabul olunmuştur. (Cetvel No. III)

Ücretlerdeki bu tereffü snai maliyetleri yükseltmiş, Amerika ve Avrupa'da sanayide kâr marjlarını daraltmış, teşebbüslerin otofinansman imkânlarını ve bir kısım ihracatçı memleketlerin dünya piyasalarındaki rekabet kudretini (Japonya gibi ücretlerde nisbeten daha mutedil artışlar görülen memleketler lehine) zaafa uğratmıştır. Bu mahzurlar karşısında sanayide otomasyon ve rasyonalizasyon biraz daha ehemmiyet kesbetmiştir.

(Cetvel No. II)
S İ N A İ İ S T İ H S A L İ N D E K S L E R İ
1953 = 100

Memleketler	SENELİK VASATİLER			1954 — 55 artış %	1 9 5 6												1956 vasatiai	Artış nisbeti 1955—56 %
	1948	1954	1955		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
A. B. D.	78	93	104	11,8	107	107	105	107	105	105	101	106	108	108	—	—	105,9	+ 1,8
Kanada	79	98	107	8,4	104	107	112	112	114	120	115	116	120	—	—	—	113,3	+ 5,9
Fransa	79	109	120	10,1	130	128	133	137	142	139	129	96	133	—	—	—	129,7	+ 8,1
Hollanda	70	110	118	7,3	118	112	128	120	129	130	121	122	122	133	—	—	123,5	+ 4,7
İtalya	62	109	119	9,2	120	114	130	122	132	130	135	110	—	—	—	—	124,1	+ 4,3
Belçika	90	106	116	9,4	121	115	122	128	130	127	111	108	—	—	—	—	120,3	+ 3,7
İsveç	90	104	111	6,7	114	113	118	119	120	117	62	109	119	—	—	—	110,1	— 0,8
Danimarka	84	109	109	—	104	106	104	96	113	116	75	114	119	119	—	—	106,6	— 2,2
İngiltere	83	107	113	5,6	115	117	116	112	112	117	106	95	116	118	—	—	112,4	— 0,5
Norveç	70	109	113	3,7	123	141	115	116	109	124	78	119	128	129	—	—	118,2	+ 4,6
B. Almanya	41	112	128	14,3	128	125	131	140	144	139	135	134	143	144	—	—	136,3	+ 6,5
Avusturya	54	114	133	16,7	126	130	137	138	132	146	133	137	—	—	—	—	134,9	+ 1,4
Japonya	33	109	119	9,2	119	125	133	140	140	142	145	146	149	150	—	—	138,9	+ 16,7

Mehaz : International Financial Statistics - Ocak 1957

(Cetvel No. III)
Ü C R E T L E R
1953 = 100

Memleketler	Senelik Vasatiler				Artış nisbeti		
	1948	1954	1955	1956(1)	1954/55 %	1955/56 %	1948/56 %
A. B. D.	76	102	106	111,1	3,9	4,8	46,2
Kanada	67	104	106	110,7	1,9	4,4	65,2
İngiltere	78	104	111	119,6	6,7	7,7	53,3
İsveç	63	104	111	117,5	6,7	5,9	86,5
Norveç	69	105	111	116,5	5,7	5,0	68,8
Hollanda	81	111	116	119,6	4,5	3,1	47,7
Fransa	47	105	113	124,6	7,6	10,3	165,1
İtalya	70	103	107	112,3	3,9	5,0	60,4
B. Almanya	78(2)	104	111	118,7	6,7	6,9	52,2
Avusturya	49	106	113	116,7	6,6	3,3	138,2
Japonya	29	106	109	111,7	2,8	2,5	285,2

Mehaz : International Financial Statistics - Ocak 1957

(1) Ekseri memleketler için 9 ve 10 aylık vasatı

(2) 1950 = 100

Dış ticaret ve beynelmilel tediyeler

Birleşik Amerika ve Batı Avrupa'da sınaî istihsalın yüksek seviyesini muhafaza etmesi dolayısıyla ticarî mübadelelerde gerek hacim, gerek kıymet itibariyle geçen senelere nazaran mühim artışlar kaydolunmuştur. Bu artışlarda dış ticaretteki takyidlerin kaldırılması yolunda sarfölenan gayretlerin de tesiri olduğunu kabul etmek lâzımdır. Mevcut istatistiklere nazaran, dünya mübadele hacminde 1955 ve 1956 seneleri altıncı ayları arasında % 13,6, yine aynı devreler cif kıymetler itibariyle ithalâtta % 12,9, fob kıymetler itibariyle ihracatta % 15,9 nisbetinde bir gelişme meydana gelmiştir. Sanayi memleketleri arasındaki mübadele hacmi, sanayi memleketleriyle ziraat memleketleri arasındaki mübadelelere nazaran, daha büyük bir sür'atle gelişmiş, bunun neticesi olarak, beynelmilel ticarette, ekonomileri ziraate istinad eden memleketlerin hissesi bir miktar artış göstermekle beraber diğerlerine nisbetle geri kalmıştır. Ziraî madde ithal eden bazı sanayi memleketlerinin, ziraati ve sentetik madde imâlini teşvik ederek kendi ihtiyaçlarını kısmen olsun dahilden karşılamaya çalışmaları ziraî mahsul ihracatçısı memleketler için bazı zorluklar tevhit etmeye başlamıştır.

Geçen yıllarda olduğu gibi bu yıl da dolar, milletlerarası mübadele vasıtası olarak dünya ticareti ve tediye muvazenesi sahasında ehemmiyetini muhafaza etmiştir. Ham madde ihracatçısı memleketlerin bir çoğunda dış tediye güçlükleri devam etmiş ve bunda, mezkûr memleketlerin sattıkları mal fiyatlarındaki düşüşün ve bilmukabele satın aldıkları malzeme ve teçhizat için ödedikleri bedellerdeki yükselişin büyük rolü olmuştur. Buna mukabil bir kısım sanayi memleketlerinin altın ve dolar rezervlerinde ehemmiyetli artışlar vukua gelmiştir.

Avrupa'da konvertibilitenin teessüsü bu sene de mümkün olamamış fakat, paraların transferabilite imkânları genişlemiş ve daha serbest bir mübadele ve tediye sistemine doğru ilerlemeler kaydolunmuştur. Filhalka Avrupa Tediye Birliği'ne dahil devletlerin kendi aralarındaki mübadelelerde tatbik olunan liberasyon usulü bu yıl da muhafaza olunduğu gibi, 1955 senesi Haziran ayı nihayetinde ortalama % 84 olan liberasyon nisbeti 30 Eylül 1956 tarihinde % 88,8 e bâliğ olmuştur. Dolarla yapılan ithalâtın liberasyonunda da mühim terakkiler elde edilmiş ve mübadelelerde % 20 gibi ehemmiyetli bir artış meydana gelmiştir.

30 Haziran 1956 tarihinde nihayet bulan bir senelik devrede Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtına dahil devletlerin gerek camia dahilinde, gerek diğer memleketlerle ticarî mübadeleleri artmış fakat, buna muvazi olarak dış ticaret açıkları da kabarak bir evvelki devreye nazaran 300 milyon dolar fazlasıyla 4,2 milyar dolara bâliğ olmuştur. Dolar sahası ile vâki ticarî mübadelelerden mütevellit açık ise daha sür'atle artarak, geçen devreye kıyasen 400 milyon dolar fazlasıyla, 3 milyar dolara yükselmiştir. Görünmeyen kalemlerden mütevellit döviz gelirleri dolayısıyla tediye muvazenesi lehte bir netice vermişse de, bu muameleler içinde, Birleşik Amerika'nın Avrupa'da yaptığı askerî masraflar, off-shore sipariş bedelleri, hibe ve kredi şeklindeki yardımlar büyük bir yer işgal ettiğinden, dolar açığı dâvası ehemmiyetini muhafaza etmiştir. Süveyş hâdiselerinden sonra bu mesele Fransa ve İngiltere gibi memleketler için biraz daha vahamet kesb etmiş bulunmaktadır.

1956 malî yılı için Amerikan Kongresince kabul edilen 2.703 milyon dolarlık yardım tahsisatının % 40,7 si askerî, % 59,3 ü iktisadî yardımlara tahsis edilmiştir. Bilindiği üzere son senelerde Amerikan yardımlarının coğrafi tevezzüünde mühim bir değişiklik meydana gelmiş ve Avrupalı

devletlerin hissesi azalarak, hür dünya üzerindeki komünist baskısının en fazla hissedilmekte olduğu Asya kıt'asının hissesi fazlalaşmıştır. Sovyet Rusya'nın 1955 yılı ikinci yarısından itibaren Orta Doğu'ya sarkması ve Süveyş buhranı neticesinde meydana gelen istikrarsızlık üzerine, 1957 bidadetlerinde ilân olunan Eisenhower Doktrini ile bu bölgedeki memleketlerin iktisadî inkişaflarını tesrie matuf hususî tahsisler yapılması da kararlaştırılmış bulunmaktadır.

Amerikan Kongresince 1957 malî yılı için kabul olunan yardım tahsisatı 3.766,6 milyon dolara bâliğ olmaktadır. Bu meblâğın 2.017 milyon dolarlık kısmı, askerî yardım olarak, Birleşik Amerika Millî Müdafaa Ve-kâleti tarafından tahsis edilecek, 1.749,6 milyon doları ise iktisadî yardım olarak I.C.A. İdaresi tarafından tevzi olunacaktır. Bu miktarın büyük kısmının yine Asya kıt'asında kullanılacağı tahmin olunabilir.

Avrupa Tediye Birliği muamelelerine gelince, üye devletlerin Birliğe karşı kümülâtif alacak ve borç bakiyelerinde umumiyetle daha muvazeneli bir vaziyete müteveccih bir gelişme görülmüşse de, geçen devreye nazaran, Almanya'nın alacak bakiyesi iki misle yakın, Belçika'nın ise üç misle yakın bir artış kaydetmiştir. Borçlu devletlerden İngiltere ve Fransa geçen devrede lehte olmak üzere ehemmiyetlice bir bakiye kaydetmiş iken, bu devrede Fransa geçen seneki fazlasının bir buçuk mislinden, İngiltere ise iki mislinden fazla borç bakiyeleri kaydetmişlerdir.

Avrupa Tediye Birliği 1 Temmuz 1956 tarihinden itibaren bir yıl daha uzatılmıştır. Birliğin işleyişine müteallik olup, son defa 1 Ağustos 1955 tarihinde tâdil olunan usul ve kaidelerde bu defa bir değişiklik yapılmadığı gibi, konvertibilitenin tesisinden sonra üye devletler arasında nakdî sahadaki işbirliğinin devamını teminen 5 Ağustos 1955 tarihinde imza edilmiş olan «Avrupa Para Fonu» Anlaşması da olduğu gibi muhafaza olunmuştur.

Halen Batılı memleketlerin üzerinde durdukları yeni bir mevzu da Avrupa'da serbest bir mübadele bölgesi ve bir müşterek piyasa kurulmasıdır. Bu bölgeye dahil olan memleketler arasında ticarî mübadeleleri güçleştiren gümrük takyitlerinin kaldırılması düşünülmektedir. Anlaşmaya iştirâk edecek memleketlerin anlaşma dışında kalanlara karşı müşterek bir gümrük tarifesi ve ticaret politikası tatbik etmeleri de tasavvurlar meyanındadır.

Toptan eşya fiyatları ve geçinme indekslerinde 1955 yılında müşahe-
de olunan yükselme temayülü 1956 yılında da kuvvetlenerek devam etmiş-
tir. (Cetvel No. IV ve V). Bu temayüle sebep olan âmillerin başında büt-
çe açıkları, prodüktivitede kaybolunan gelişmeyi ehemmiyetli ölçülerde
aşan ücret zamları, mütemadiyen genişleyen istihlâk masrafları gel-
mektedir. Bu sebepler, Batı Avrupa memleketlerinde dış ticaret açıkları-
nın yeniden vahamet kesbetmesini intaç eylemiştir. Avusturya, Norveç,
ve İngiltere'nin dış tediye ihtiyatları yeniden azalmış, Fransa'da ise 1955
yılında kaybolunan müsait vaziyet tamamen zail olmuştur. Senenin son
aylarında vukua gelen Süveyş buhranı da fiyatlarda ve ticaret muvazene-
lerinde görülen bu gayri müsait temayülü ayrıca teşdit eylemiştir.

Fiyatlar, para ve
kredi politikası

Talep üzerindeki bu tazyikleri durdurmak maksadiyle muhtelif ted-
birlere müracaat edilmiş ve ezcümle 1955 yılından itibaren ucuz para po-
litikası terkolunarak reeskont ve faiz hadleri yükseltilmişti. Filhakika,
reeskont nispetleri 1956 yılında yeniden ayarlanmış ve İngiltere'de % 4 1/2
den 5 1/2 ye, Hollanda da % 2 1/2 den 3 3/4 e, Kanada'da % 2 3/4 den
3 1/4 e, Birleşik Amerika'da % 2 1/2 den 3 e, Finlandiya'da % 5 den 6 1/2
ye, İrlanda'da % 4 den 5 e, Almanya'da % 3 1/2 den 5 1/2 ye, Şili'de % 9
dan 12 ye ve Yunanistan'da % 9 dan 10 a çıkarılmıştır.

Ayrıca banka kredileri de tahdit olunarak, kalitatif kredi kontrolü
tatbikatına ehemmiyet verilmiş ve taksitli satışlara müteallik kanunî hü-
kümelerin takviyesi cihetine gidilmiştir. Bu nakdî tedbirler yanında Devlet
masraflarında tasarrufa riayet, vasıtalı vergilerde zammiyat ve dahili
istikrazlar akdi gibi muhtelif malî tedbirlere de yer verilmiştir.

Burada ehemmiyetle tebarüz ettirilmesi icabeden bir cihet de, Batılı
devletlerin bu tedbirleri alırken iktisadi gelişmeyi sekteye uğratmamak
için elden gelen gayreti sarf ve müstahsil yatırımlara devam etmeleridir.

Dünya iktisadî vaziyetine ait izahatımıza nihayet vermeden evvel,
öteden beri gözettiğimiz bir teamüle uyarak, Bretton Woods Müesseseleri
ismi verilen Milletlerarası Para Fonu ve İmar ve Kalkınma Bankası'nın
1956 yılındaki faaliyetlerine de kısaca temas eylemeği uygun görmekteyiz.

Milletlerarası Para
Fonu ve İmar ve
Kalkınma Bankası
faaliyetleri

Milletlerarası Para Fonu'na âza bulunan devletlerin sayısı 30 Nisan
1956 tarihinde sona eren hesap devresi zarfında Afganistan ve Kore'nin

(Cetvel No. IV)
TOPTAN EŞYA FİYATLARI İNDEKSİ
1953 = 100

Memleketler	1948 vasatısı	1955 vasatısı	1 9 5 6												1956 vasatısı	1948 e nazaran artış nisheti %
			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
Kanada	84	99	101	101	101	102	102	103	103	103	103	103	—	—	102,2	21,7
A. B. D.	90	100	102	102	102	103	104	104	104	104	105	105	105	—	103,6	15,1
Belçika	95	101	103	104	103	103	103	103	103	103	103	104	—	—	103,2	8,6
B. Almanya (1)	93	101	102	103	103	103	103	102	102	103	103	—	—	—	102,7	10,4
Hollanda	77	102	103	104	104	106	104	104	103	104	104	—	—	—	104,0	35,1
Norveç	74	104	106	106	106	108	110	110	110	110	110	110	111	—	108,8	47,0
İsveç	77	104	108	109	109	110	109	110	109	109	108	—	—	—	109,0	41,6
Danimarka	81	103	105	106	107	108	107	108	108	108	107	107	—	—	107,1	32,2
Fransa	60	98	100	103	101	102	103	102	101	103	102	102	103	—	102,0	70,0
İtalya	86	101	103	103	103	103	103	102	102	101	101	102	—	—	102,3	19,0
Yunanistan	63	120	126	126	127	128	129	131	130	129	129	129	—	—	128,4	103,8
İsviçre	96	101	101	102	102	102	104	104	103	104	104	104	—	—	103,0	7,3
Avusturya	50	108	106	108	109	108	109	110	111	112	111	112	112	—	109,8	119,6
Brezilya (2)	62	149	160	163	166	170	175	180	185	189	193	—	—	—	175,7	183,4
Japonya	36	98	98	99	99	100	102	101	101	102	104	104	105	—	101,4	181,7
Meksika	71	125	130	131	131	132	131	130	129	129	129	128	—	—	130,0	83,1
Portekiz	96	95	97	98	99	99	99	97	97	96	96	—	—	—	97,6	1,7
İspanya	79	104	109	110	111	113	113	113	112	113	114	—	—	—	112,0	41,8

Mehaz : International Financial Statistics - Ocak 1957

(1) Sınai eşya

(2) Kahve hariç

(Cetvel No. V)
GEÇİRİME İNDEKSLERİ
1953 = 100

Memleketler	1948 vasatısı	1955 vasatısı	1 9 5 6												1956 vasatısı	Artış nisbeti 1948 e nazaran %
			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
Kanada	84	101	101	101	101	101	101	102	103	103	103	104	104	—	102,2	21,7
A. B. D.	90	100	100	100	100	100	101	102	102	102	102	103	—	—	101,2	12,4
Belçika	95	101	102	102	103	103	103	104	104	104	104	105	105	—	103,5	8,9
B. Almanya	93	102	104	104	105	105	105	105	105	105	105	105	—	—	104,8	12,7
İngiltere	77	106	109	109	111	112	112	112	111	112	112	113	—	—	111,3	44,5
Hollanda	77	106	106	107	108	107	107	109	108	108	110	109	—	—	107,9	40,1
Norveç	74	105	106	106	107	109	111	111	111	111	110	110	110	—	109,3	47,7
İsveç	77	104	107	107	108	108	109	109	109	110	109	109	—	—	108,5	40,9
Danimarka	81	106	110	—	—	110	—	—	111	—	—	112	—	—	110,8	36,8
Fransa	60	101	102	103	103	103	103	102	102	102	103	103	103	—	102,6	71,0
İtalya	86	106	108	109	111	111	112	111	111	111	112	111	—	—	110,7	28,7
Yunanistan	63	122	125	126	126	127	125	126	127	126	126	126	—	—	126,0	100,0
İsviçre	96	102	102	102	102	102	103	103	103	104	104	104	—	—	102,9	7,2
Avusturya	50	103	107	107	107	107	107	108	107	108	108	110	111	—	107,9	115,8
Brezilya	62	142	155	166	167	163	167	169	171	177	181	—	—	—	168,4	171,6
Japonya	66	104	103	104	105	106	106	106	103	104	105	106	—	—	104,8	58,8
Meksika	71	122	129	130	130	128	127	126	126	126	128	126	—	—	127,4	79,4
Portekiz	96	99	102	103	104	103	101	102	100	100	102	102	—	—	101,9	6,1
İspanya	79	105	108	109	110	111	112	111	111	111	112	—	—	—	110,6	40,0

Mihaz : International Financial Statistics - Ocak 1957

de iltihakı ile 58 e ve kotalar yekûnu da 8.750,5 milyon dolara yükselmiştir. Üye devletlerin tediye muvazenelerindeki muvakkat açıkları karşılamak üzere bu devletlere millî paraları karşılığında yapılan döviz ikrazatı bu yıl 38,7 milyon dolara inhisar etmiş, mevcut stand-by anlaşmalarından yeni tahsilât olmamış, buna mukabil, borçlu devletler millî paralarından 271,7 milyon dolara bâliğ olan repurchase mükellefiyetlerini yerine getirmişlerdir.

1956 senesi Eylül ayında Vaşington'da yapılan guvernörler toplantısında altın müstahsili memleketlerden Cenubî Afrika temsilcisi bu maden fiyatının yükseltilmesi hususundaki talebini yenilemiş ise de, bu teklif hüsnu kabul görmemiştir.

Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası'na gelince, bu Müessese 30 Haziran 1956 tarihinde 10 uncu faaliyet yılını ikmal etmiştir. Mezkûr tarihte nihayete eren son hesap devresinde Banka'ya âza bulunan devletlerin sayısı Para Fonu'nda olduğu gibi 58 e, taahhüt olunmuş sermaye miktarı ise 9.050 milyon dolara yükselmiştir. Bu hesap devresinde Banka, 396 milyon dolarlık yeni kredi açmış, buna mukabil evvelce ikraz ettiği meblâğlardan 48 milyon dolarlık kısmını tahsil etmiştir. Banka, faaliyete geçtiği 1947 senesinden 1955 - 56 hesap devresi nihayeti olan 30 Haziran 1956 tarihine kadar, 42 memlekete 2.720 milyon dolar tutarında uzun vâdeli kredi açmıştır.

Banka İdaresi de, 1955 yılında başlıca para piyasalarında meydana gelen tereffüe uyarak, sene nihayetine doğru ikrazat faizlerini yükselttiğinden, 1955 - 56 hesap devresi daha kârlı bir netice vermiş ve geçen devre 24 milyon dolar olan sâfi kâr 29 milyon dolara bâliğ olmuştur.

Bir kaç senedir kurulması mutasavver Milletlerarası Finansman Kurumu 24/7/1956 tarihinde faaliyete başlamış bulunmaktadır. Kabul edilmiş olan Esas Nizamname ile, Banka'ya dahil bulunan devletlerin, sermayeye iştirâkleri nisbetinde bu yeni Müesseseye de hissedar olmaları esası vaz'edilmiş olduğundan, 7/9/1956 tarihinde kabul olunan 6850 sayılı bir kanunla memleketimiz de 476.000 dolar tutarında 476 hisse ile mezkûr Kuruma hissedar kaydolunmuş bulunmaktadır.

TÜRKİYEDE İKTİSADİ VAZİYET

Türk ekonomisinin seri inkişafı 1956 yılında da devam etmiş, istihsal, millî gelir, mevduat ve Devlet varidatında yeni gelişmeler elde olunmuştur. İstihsal sektörlerinin modern vasıta ve teknikle teçhizini, enerji ve münakale dâvalarının hallini istihdaf eden büyük yatırım programlarının ikmalî yolunda yıl içinde ehemmiyetli terakkiler kaydolunmuştur. Sarfolan emeklerin verimli neticeleri kısım kısım tahakkuk etmektedir. Filhakkâ 1956 yılında, başta Sarıyar Barajı ve Hidro-elektrik Santrali olmak üzere, Seyhan Barajı ve Hidro-elektrik Santrali, Çatalağzı, Tunçbilek Termik Santralleri gibi büyük tesisler, Erzincan, Erzurum, Elâzığ, Malatya Şeker Fabrikaları gibi bir çok yeni fabrikalar işletmeye açılmıştır. Böylece memleketin iktisadî blüyesinde büyük değişiklikler ifade eden bu tesislerin istihsal üzerindeki hayırlı netice ve semerelerini göreceğimiz devreye girilmiş bulunmaktadır.

1955 yılında yapılan umumî nüfus sayımının kat'î neticelerinin ahiren İstatistik Umum Müdürlüğü tarafından yayınlandığını ve bu neticelere göre nüfusumuzun 23/10/1955 tarihinde 24.121.778 e bâliğ olduğunu da kaydetmek isteriz. Son beş senelik devrede vâki senelik ortalama artış nisbeti % 3 tür.

İktisadî faaliyetlerin muhtelif sektörler itibariyle tetkikine geçmeden **Millî gelir** evvel, bu faaliyetlerin bir yıl zarfındaki muhassalasını teşkil eden millî gelir rakamlarını tetkik edelim : İstatistik Umum Müdürlüğünce negrolunan ilk muvakkat tahminlere göre 1955 senesi gayri sâfi millî hasılası, cari fiyatlarla 20 milyar 559,4 milyon liraya, sabit fiyatlarla 14 milyar 349,5 milyon liraya yükselmiş bulunmaktadır. Bu rakamlar 1954 yılında, sırasıyla, 17 milyar 114,8 milyon ve 13 milyar 145,4 milyon lira idi. (Cetvel No. VI ve VII)

(Cetvel No. VI)
İstihsal Sektörleri İtibariyle Türkiye Millî Geliri
(Milyon T.L. olarak)

SEKTÖR VE TOPLAMLAR	1938	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954 (xx)	1955 (x)
1 — Ziraat	775,0	4.691,4	3.744,9	4.472,0	5.563,9	6.193,3	7.234,7	5.927,2	7.584,7
a) Çiftçilik	751,1	4.582,0	3.647,9	4.371,1	5.448,2	6.037,9	7.071,2	5.758,5	7.396,9
b) Ormancılık	18,8	86,0	79,9	79,6	90,1	102,9	113,7	118,8	115,7
c) Bahçılık	5,1	23,4	17,1	21,3	25,6	52,5	49,8	49,9	72,1
2 — Sanayi	204,4	926,3	1.004,1	1.094,4	1.250,3	1.490,9	1.839,7	2.248,4	2.684,3
a) Madencilik	16,4	78,2	92,3	108,5	142,0	174,9	191,7	197,2	206,9
b) İmalât sanayii	182,2	828,1	884,8	955,4	1.072,6	1.275,2	1.601,8	1.995,3	2.409,8
c) Elektrik, Havagazı, Su	5,8	20,0	27,0	30,5	35,7	40,8	46,2	55,9	67,6
3 — İnşaat sanayii	76,7	280,3	296,2	319,2	380,7	520,0	692,8	852,3	913,2
4 — Ticaret	167,5	960,6	812,1	951,9	1.080,9	1.317,4	1.644,1	1.797,0	2.151,0
5 — Ulaştırma	94,0	406,3	499,2	476,9	559,5	791,8	863,1	1.030,9	1.120,0
6 — Mali Müesseseler	30,4	129,4	134,8	152,8	216,2	243,3	303,2	398,5	519,3
7 — Serbest meslekler ve hizmetler	67,2	325,3	328,2	353,8	433,7	507,9	540,1	640,6	759,5
8 — Mesken gelirleri	52,5	237,5	251,5	251,7	278,5	310,5	354,1	479,8	525,2
9 — Devlet hizmetleri	170,1	877,6	871,0	911,8	953,9	1.080,6	1.255,0	1.454,6	1.537,7
10 — Yurtdışı gelirleri (1 ilâ 9)	1.637,8	8.834,7	7.942,0	8.984,5	10.717,6	12.455,7	14.726,8	14.829,3	17.794,9
11 — Dış Âlem geliri	— 3,7	— 20,0	— 18,0	— 20,3	— 23,8	— 31,6	— 30,4	— 44,3	— 45,0
12 — Sâfi millî hasıla (millî gelir) (istihsal âmilleri fiyatlarıyla) (10+11)	1.634,1	8.814,7	7.924,0	8.964,2	10.693,8	12.424,1	14.696,4	14.785,0	17.749,9
13 — Vasıtah gelirler	230,4	913,8	983,3	1.014,2	1.116,4	1.355,3	1.522,6	1.630,5	1.969,5
14 — Sâfi millî hasıla (piyasa fiyatlarıyla) (12+13)	1.864,5	9.728,5	8.907,3	9.978,4	11.810,2	13.779,4	16.219,0	16.415,5	19.719,4
15 — Aşınma ve eskime	88,5	338,5	374,1	405,9	460,6	541,1	602,0	699,3	840,0
16 — Gayri sâfi millî hasıla (piyasa fiyat- larıyla) (14+15)	1.953,0	10.067,0	9.281,4	10.384,3	12.270,8	14.320,5	16.821,0	17.114,8	20.559,4
17 — Gayri sâfi millî hasıla (istihsal âmilleri fiyatlarıyla) (12+15)	1.722,6	9.153,2	8.298,1	9.370,1	11.154,4	12.965,2	15.298,4	15.484,3	18.589,9

1938 — 1953 rakamları kat'idir. (x) İlk muvakkat rakamlar, (xx) İkinci muvakkat rakamlar.

(Cetvel No. VII)
İstihsal Sektörleri Hükûmiyeti Türkiye Millî Geliri
(Milyon T.L. olarak)
(1948 Fiyatlarıyla)

(Muvakkat rakamlar)

SEKTÖR VE TOPLAMLAR	1938	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954(XX)	1955 (X)
1 — Ziraat	4.085,3	4.691,4	3.671,8	4.551,2	5.493,5	5.848,3	6.403,4	5.141,0	5.812,6
a) Çiftçilik	3.999,8	4.582,0	3.576,1	4.446,2	5.377,3	5.721,8	6.277,0	5.000,0	5.684,0
b) Ormancılık	65,8	86,0	78,7	83,8	90,7	91,2	90,7	96,7	91,0
c) Balıkçılık	19,7	23,4	17,0	21,2	25,5	35,3	35,7	44,3	37,6
2 — Sanayi	684,9	926,3	978,1	1.014,1	1.098,9	1.190,5	1.311,1	1.373,4	1.493,9
a) Madencilik	54,2	78,2	96,5	96,3	119,8	142,2	156,6	142,5	160,2
b) Elektrik, Havagazı, Su	7,6	20,0	21,9	23,6	26,4	30,7	36,6	43,5	45,5
c) İmalât sanayii	623,1	828,1	859,7	894,2	952,7	1.017,6	1.117,9	1.187,4	1.288,2
3 — İnşaat sanayii	366,5	280,3	321,3	454,7	473,0	570,4	791,0	655,1	591,5
4 — Ticaret	814,6	960,6	796,4	952,0	1.127,7	1.203,6	1.319,8	1.116,2	1.251,7
5 — Ulaştırma	295,6	406,3	492,8	488,3	532,9	652,3	696,5	836,4	902,4
6 — Mali Müesseseler	100,5	129,1	144,1	151,7	169,7	195,3	229,1	269,8	301,2
7 — Serbest meslekler ve hizmetler	267,2	325,3	337,8	371,2	423,1	468,9	483,0	525,0	554,4
8 — Mesken gelirleri	165,9	237,5	246,1	241,3	257,5	278,4	299,5	322,8	353,7
9 — Devlet hizmetleri	584,7	877,6	857,4	894,4	943,1	1.011,1	1.159,8	1.247,0	1.277,3
10 — Yurtdışı geliri (1 ilâ 9)	7.365,2	8.834,7	7.845,8	9.118,9	10.519,4	11.418,8	12.693,2	11.486,7	12.538,7
11 — Dış âlem geliri	— 16,7	— 20,0	— 17,8	— 20,6	— 23,8	— 25,8	— 28,7	— 26,0	— 28,4
12 — Sâfi millî hasıla (millî gelir) (istihsal âmilleri fiyatlarıyla) (10+11)	7.348,5	8.814,7	7.828,0	9.098,3	10.495,6	11.393,0	12.664,5	11.460,7	12.510,3
13 — Vasıtalı vergiler	759,6	913,8	810,3	942,8	1.091,6	1.184,6	1.317,3	1.188,5	1.297,3
14 — Sâfi millî hasıla (piyasa fiyatlarıyla) (12+13)	8.108,1	9.728,5	8.638,3	10.041,1	11.587,2	12.577,6	13.981,8	12.649,2	13.807,6
15 — Aşınma ve eskime	259,9	338,5	337,3	358,9	401,1	445,8	484,9	496,2	542,3
16 — Gayri sâfi millî hasıla (piyasa fiyat- larıyla) (14+15)	8.368,4	10.067,0	8.975,6	10.400,0	11.988,3	13.023,4	14.466,7	13.145,4	14.349,5
17 — Gayri sâfi millî hasıla (istihsal âmilleri fiyatlarıyla) (12+15)	7.608,4	9.153,2	8.165,3	9.457,2	10.896,7	11.838,8	13.149,4	11.956,9	13.052,6

(X) İlk muvakkat rakamlar.

(XX) İkinci muvakkat rakamlar.

Memlekette istihsalin artırılması ve hayat seviyesinin yükseltilmesi yolunda devamlı olarak sarfedilen gayretlerin bir müş'iri ve bir neticesi olan gayri sâfi millî hasıla rakamlarının ve fert başına isabet eden gelir miktarının son yıllardaki gelişme seyri tetkik edildiği takdirde, gayri sâfi millî hasılanın 1949 - 1955 devresinde, cari fiyatlarla % 121,5 ve sabit fiyatlarla % 60 gibi büyük bir artış kaydetmiş olduğu görülür. Sabit fiyatlarla bulunan senelik ortalama artış nisbeti % 10 dur. Aynı yıllarda nüfuzumuzda kaydedilen senelik vasatî tezayüt % 3 olduğuna göre, millî gelirdeki devamlı artışın bir kısmı çoğalan nüfusun ihtiyacını karşılamış, geri kalan kısmı da mevcut nüfusun hayat seviyesini büyük ölçüde yükseltmiştir. Fîlhakika nüfus başına isabet eden gelir miktarı 1949 yılında cari fiyatlarla 387 liradan 1955 yılında 736 liraya; sabit fiyatlarla da 382 liradan 519 liraya yükselmiştir.

Bu bahse nihayet vermeden evvel Türkiye millî gelir bünyesinde vukua gelen ehemmiyetli değişikliklere de işaret etmek yerinde olur. Ziraat sektörü 1938 yılında millî gelirimizin % 50,4 ünü 1948 yılında da % 48 ini temin ettiği halde, mezkûr seneyi takip eden devrede sanayide ve diğer faaliyet kollarında elde edilen gelişmeler neticesinde, işbu faaliyet sektörlerinin millî gelirimizdeki hissesi devamlı surette ehemmiyet kazanmış ve en müsait ziraî rekoltenin idrak olunduğu 1953 yılında dahi ziraat sektörünün hissesi % 45,8 den ileriye geçmemiştir. 1955 yılında ise ziraî sektörün hissesi % 42,1 dir. Bu durum, ekonomimizde sanayi, ulaştırma, ticaret gibi sektörlerin süratle geliştiğini göstermektedir ki, bu da millî ekonomide elde olunan resanet ve tokâmülün büyük delillerinden birini teşkil etmektedir.

Ziraat

Çiftçimizin teknik bilgi ve vasıtalarla teçhizi, topraksız zürraa toprak tevzii, kredi ve tohumluk ihtiyaçlarının temini, istihsal muntakalarının istihlâk merkezlerine bağlanması, mahsullerin istikrarlı bir fiyat politikasıyla değerlendirilmesi gibi şümüllü tedbirler neticesinde, ekiliş sahasının yıldan yıla ehemmiyetli nisbette genişlediği ve istihsalın 1951 yılından itibaren büyük bir sür'atle geliştiği malûmdur. Ekilen saha bakımından 1956 yılında da yeni artışlar meydana gelmiş ve havaların gayri müsait gitmiş olması yüzünden hububat istihsalinde 1955 yılına nazaran kaydolunan nisbî düşüklüğe rağmen, başta pamuk olmak üzere sınaî bitkiler ve bakliyat istihsalinde temin olunan artış dolayısıyla umumî ziraî rekolte miktarı 1955 seviyesini yine muhafaza etmiştir.

Son yıllar itibariyle ekiliş sahasında kaydolunan inkişaf aşağıdaki cetvelde görülmektedir :

Başlıca Ziraî Mahsuller Ekiliş Sahaları

(1.000 Hektar)

Seneler	Hububat	Bakliyat	Pamuk	Diğer sınaî bitkiler (x)	Yekûn
1934-38	6.338,8	415,2	249,3	338,0	7.341,3
1946-50	7.735,0	396,5	300,9	442,1	8.874,5
1950	8.244,2	426,8	448,5	464,9	9.584,4
1951	8.807,4	418,3	641,8	451,2	10.316,0
1952	9.868,0	435,6	675,0	483,1	11.461,7
1953	11.077,2	457,8	604,7	547,9	12.687,6
1954	11.271,3	460,5	581,8	551,4	12.865,0
1955	12.078,9	499,9	625,0	601,6	13.805,4
1956 (1)	12.374,5	507,3	635,0	636,0	14.152,8

(1) Muvakkat rakam.

(x) Yer fıstığı, soya, aspir, kolza, ayçiçeği bu rakama dahil değildir.

Bu cetvelin tetkikinden de anlaşılacağı veçhile, umumî ekiliş sahası, 1950 yılından itibaren devamlı surette gelişerek, 1946-1950 devresi vasatısı olan 8 milyon 874,5 bin hektardan 1956 yılında 14 milyon 152,8 bin hektara ulaşmış ve memleketimizin ziraî istihsal kapasitesinde bir misle yakın bir artış meydana gelmiştir. Ekiliş sahasındaki bu genişlemede ziraatin makineleşmesinin büyük rolü olmuştur. 1946 - 1950 devresi vasatısına nazaran ekiliş sahasındaki artış bilhassa pancar ve pamukta çok ehemmiyetli nisbetlere vasil olmuştur.

Başlıca ziraî mahsullerimizin 1956 senesi istihsal miktarları ve hektar başına randımanları aşağıda gösterilmiştir :

Ziraî İstihsal

(1.000 Ton)

Seneler	Başlıca ziraî mahsuller istihsali					Randıman Hektar/kilogr.		
	Hububat	Bakliyat	Pamuk	Diğer sınaî bitkiler(x)	Yekûn	Hububat	Bakliyat	Pamuk
1934-38	6.802,3	324,9	54,6	961,5	8.143,3	1.073	783	219
1946-50	7.069,5	330,0	78,3	1.640,7	9.118,5	914	832	260
1950	7.763,9	381,7	118,0	2.022,9	10.286,4	942	894	263
1951	10.679,0	411,0	150,0	2.746,4	13.986,5	1.213	983	234
1952	12.242,0	478,1	165,0	2.717,7	15.602,8	1.241	1.097	244
1953	14.343,9	501,5	139,0	2.985,3	17.969,7	1.295	1.096	230
1954	9.624,2	419,2	142,0	2.928,9	13.114,3	854	910	244
1955	12.433,4	465,4	157,0	3.563,9	16.619,7	1.029	931	251
1956 (1)	12.063,8	496,7	168,0	3.878,0	16.606,5	975	979	265

(1) Muvakkat rakam.

(x) Yer fıstığı, soya, aspir, kolza, ayçiçeği bu rakama dahil değildir.

1956 yılında havaların kurak gitmesi sebebiyle hububatta hektar başına randıman 975 kiloya inhisar etmiş ve umumî istihsal yekûnu 12.063.800 ton olmuştur. Bununla beraber elverişsiz bir sene olan 1956 yılı hububat mahsulü dahi, istihsal kapasitemizin mühim ölçüde gelişmiş olması dolayısıyla 1946 - 1950 devresi istihsal vasatisine nazaran % 70,6 nisbetinde bir fazlalık arz etmektedir. 1955 istihsaline nazaran buğday, arpa ve çavdarda bir azalma, buna mukabil yulaf, mısır ve pirinçte artışlar meydana gelmiştir. Bilhassa pirinç istihsalinde kaydolunan tezyüit % 50 civarındadır. 6.500.000 tona bâliğ olan buğday istihsalı, 1946 - 1950 devresinde en bereketli mahsul senesi olan 1948 yılı istihsaline nazaran % 33,6, elverişsiz bir mahsul yılı olan 1949 senesine nazaran ise % 158 nisbetinde bir fazlalık ifade etmektedir.

Pamuk rekoltesi 1955 de 157 bin tondan 1956 da 168 bin tona, hektar başına randıman da 251 kilodan 265 kiloya yükselmiştir. 1946 - 1950 devresi istihsal vasatisine nazaran artış % 114,6 dır. Pamuk istihsalinde kaydolunan bu ehemmiyetli gelişmede gübreleme, sulama ve tohumların ıslâhı gibi fennî ziraat usullerinin tesiri büyüktür.

Pancar ziraatında de pek büyük bir inkişaf kaydolunmuştur. Filhaki-ka, pancar istihsalı 1955 senesinde 1.736.000 tona, 1956 yılında ise 2 milyon tona yükselerek, 1946 - 1950 devresi istihsal vasatisine nazaran % 178,5 nisbetinde bir artış göstermiştir.

İncir, üzüm, fındık ve zeytin mevzularında 1956 yılı müsait bir mahsul senesi olmuştur. Kuru üzüm istihsalı 1955 de 40.000 tondan 1956 da 90.000 tona, kuru incir 35.000 tondan 38.000 tona, iç fındık 24.000 tondan 56.000 tona çıkmıştır. Zeytin istihsalı 200.109 tondan 538.700 tona, zeytinyağı istihsalı de % 119 nisbetinde artarak 40.790 tondan 89.500 tona yükselmiştir. Tütün istihsalı ise 119 bin küsur tonla 1955 yılındaki yüksek seviyesini muhafaza etmiştir.

Toprak Mahsulleri Ofisi 1 Haziran 1956 da başlayan 1956 - 57 mubayaa mevsiminin 31/1/1957 tarihine kadar olan 7 aylık devresinde 738.886 ton hububat satın almıştır. Buğday mubayaa fiyatlarında bu sene de değişiklik yapılmamıştır. Ancak müstahsili daha vasıflı hububat yetiştirmeğe teşvik için ödenen primler meyanında sert buğdaya verilen prim

kiloda 3 kuruştan 5 kuruşa çıkarılmıştır. Ofis faaliyetlerinde elde olunan gelişme, hububat ambarlama ve temizleme tesislerine olan ihtiyacı da geniş mikyasta artırmıştır. Silo ve hangar inşaatı 1956 yılında da devam etmiş, Haydarpaşa'da tesis olunan 34 bin tonluk betonarme silo bu yıl içinde ikmal edilmiştir. 100.000 tonluk Mersin ve 60 ar bin tonluk Ankara ve Konya siloları inşaatına ve daha küçük çapta olmak üzere İzmir, Tekirdağ ve Trabzon'da vücade getirilmekte olan siloların inşaatına devam olunmaktadır. Ofis'in depolama ve temizleme imkânları halen 1 milyon 59 bin tona yükselmiş bulunmaktadır. Mevcut program ikmal olunduğu zaman bu kapasitenin 1 milyon 819 bin tona yükseleceği anlaşılmaktadır.

Et ve Balık Kurumu hayvancılık ve balıkçılığımızın inkişafını sağlamak, bu sahaların muhtaç olduğu sanayii kurmak ve iç ve dış piyasalarda ticaretini geliştirmek, çabuk bozulan gıda maddelerinin muhafaza ve sevklerinde icabeden teknik hizmetleri temin etmek gibi çeşitli mevzularda müspet faaliyetlerine 1956 yılında da büyük bir hızla devam etmiştir. Dört büyük Et Kombinasına ait tesis programı, 1953 ve 1955 yıllarında Erzurum ve Ankara Et Kombinalarının işletmeye açılmasından sonra tetkik mevzuumuz sene içinde Konya ve Zeytinburnu Kombinalarının da hizmete girmesiyle tamamlanmış bulunmaktadır. Diğer taraftan yurdun muhtelif bölgelerinde tesis edilmekte olan soğuk hava depoları inşaatı hızla devam etmektedir. 1954 de işletmeye açılan Beşiktaş soğuk hava deposundan sonra 1956 yılında Haydarpaşa soğuk hava deposu da ikmal edilmiştir.

Son yıllarda Ankara ve İstanbul gibi büyük istihlâk merkezlerinin ihtiyacını temin hususunda bu Kurumun meşkûr hizmetleri görülmeye başlamıştır. Kurum, bu faaliyetlerinde müstahsil ile müstehlikin menfaatlerini telife gayret etmekte, balıkçılığı teşkilâtlandırmağa ve lüzumlu teknik vasıtalarla teçhiz etmeğe, diğer taraftan da hayvan besisinin inkişafı için yem sanayiinin kurulmasına çalışmaktadır. Böylece Et ve Balık Kurumu memleket dahilinde hayvan ve deniz mahsullerinin müstahsil bölgelerden müstehlik merkezlere intikalini sağlamakta müessir bir rol oynadığı gibi, ayrıca ihracat mevzuunda da bir döviz kaynağı olarak çalışmağa başlamıştır. Filhakika daha 1956 senesinde, dondurulmuş ve taze balık, canlı hayvan, deri ve bağırsak, yaş üzüm olmak üzere dış piyasalara 1,5 milyon dolarlık mal sevk etmiştir. Bu yoldan yapılacak ihracatın 1957 yılında 10 milyon dolara yükseleceği anlaşılmaktadır.

Başta gıda ve mensucat olmak üzere millî sanayiın bütün kollarında son yıllarda kaydolunan gelişme, tetkik mevzuumuz 1956 senesinde de devam etmiştir. Sınai mamûllere müteveccih iç piyasa taleplerini karşılamak üzere, bu ihtiyaç maddelerini memleket dahilinde kifayetli bir şekilde istihsal edecek sanayiın teessüs ve inkişafını hedef tutan yatırım faaliyetlerine gerek Devlet sektöründe gerek hususî sektörde bu yıl da ara verilmeden devam olunmuş ve ikmal edilen tesisler peyderpey işletmeye açılmıştır. Böylece istihsal kapasitesi gelişirken fiilî istihsalde de ehemmiyetli artışlar kaydolunmuştur.

Sanayi sahasında hususî sektör tarafından yapılan yatırımların bir kısmını finanse eden Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'nın uzun vâdeli tesis kredileri yekûnu 1956 yılı nihayetinde 162 milyon liraya bâliğ olmuştur. Bunun 156,7 milyon lirası mukaveleye bağlanmıştır. Müteşebbislerin kendi kaynaklarından temin ettikleri fonlarla birlikte bu yoldan yapılan envestismanların yekûnu ise yarım milyar liraya yaklaşmıştır. Buna ilâveten, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu tatbikatı neticesinde, yerli ve yabancı sermayedarlar tarafından yapılan tahsisler de nazara alındığı takdirde, son beş sene içinde sanayide hususî sektörün yalnız bu iki kaynaktan istifade ederek yaptığı yatırımlar 1 milyar lirayı bulmaktadır. Bu rakam, şüphesiz, hususî teşebbüs tarafından sanayi sahasında yapılan yatırımlar hakkında tam bir fikir vermekten çok uzaktır. Filvaki 1956 yılında yapılan bir anket neticesinde, bankalar tarafından açılan ve bankaların üçer aylık hesap vaziyetlerinde ticarî kredi adı altında gösterilen kredilerin 1 milyar 700 milyon liralık kısmının sınai teşebbüslere açılmış krediler olduğu tespit edilmiş bulunmaktadır. Bu miktara ilâveten alâkalı müteşebbislerin kendi kaynaklarından temin ettikleri imkânlar da nazara alındığı takdirde, bu sahaya muhtelif şekillerde yapılan yatırımların umumî yekûnunun yukarıda zikredilen miktardan çok daha fazla olduğu anlaşılar.

Bu umumî izahattan sonra sanayi kollarındaki inkişafı ayrı ayrı mütalâa edelim.

Gıda sanayiimizin başında gelen şeker sanayii istihsal kapasitesi, mevcut fabrikalara 1956 yılında Elâzığ, Erzurum, Erzincan ve Malatya'da işletmeye açılan, her biri onsekizer bin ton kapasiteli 4 yeni fabrikanın da iltihakıyla 361 bin tona yükselmiş bulunmaktadır. Fiilî istihsal rakamları

da her sene ehemmiyetli ölçülerde artmaktadır. 1955 yılında 254.703 tona vâsıl olmuş bulunan şeker istihsali 1956 senesinde 276.557 tona çıkmıştır. İstihlâk rakamları da sür'atle gelişmektedir. Filhakika, 1939 yılında 120 bin tondan ibaret bulunan istihlâk miktarı, 1955 senesinde 213.464 tona, 1956 senesinde de 245.164 tona vâsıl olmuştur.

Modern ziraatin gelişmesinde büyük tesiri olan şeker fabrikaları, bu bölgelerdeki çiftçilerin teknik bilgilerini artırmak, onlara münavebe usulünü öğretmek ve hayvan yemi ve besiciliği mevzularında da büyük faydalar sağlamak bakımından doğrudan doğruya ziraat sahasına yapılmış yatırımların bir şubesi telâkki olunabilir. Yurdumuzda pancar ekiminin büyük bir sür'atle geliştiğini ziraat bahsinde görmüştük. Pancar ekilen saha, 1955 de 97.450 hektara, 1956 yılında ise 122.355 hektara çıkmış, istihsal miktarı da 1955 de 1.736.000 tona, 1956 da 2 milyon tona vâsıl olmuştur.

Bu istihsalin yanında alkol sanayii de talî bir istihsal kolu olarak gelişmektedir. 1955 yılında Eskişehir ve Turhal İspirto Fabrikalarında 10,5 milyon litre alkol istihsal olunmuş, bu miktar 1956 yılında 12,7 milyon litreye bâlîğ olmuştur. Zikri geçen fabrikaların istihsal kapasitelerinin artırılması yolunda sarfedilen tevsi faaliyetlerine devam olunmaktadır.

İktisadî kalkınma yolunda girişilen büyük faaliyetlerin ve son senelerde artan mesken inşaatının çimento istihlâkını geniş ölçüde artırdığı malûmdur. Bu ihtiyacı dahilde temin etmek üzere yeni fabrikalar kurulmasını teşvik veya mevcut fabrikalara yeni üniteler ilâvesi suretiyle istihsal kudretlerini artırma yolunda geniş bir program tatbikine girilmiş bulunmaktadır. 1956 yılında bu mevzuda da mühim neticeler istihsal olunmuş ve Nisan ayında Darıca Çimento Fabrikasının 100 bin tonluk üçüncü ünitesiyle Ankara Çimento Fabrikasının 120 bin tonluk iki yeni ünitesi işletmeye açılmıştır. 150 şer bin tonluk Eskişehir ve Adana fabrikaları inşaatının da son safhasına varılmış bulunmaktadır. 1957 senesi Mart ayı içinde bu iki fabrika da işletmeye açılınca önümüzdeki inşaat mevsimine 1.530.000 tonluk istihsal kapasitesi ile girilecektir.

Afyon, Çorum, Balıkesir ve Elâzığ'da tesis edilmekte olan 4 fabrikanın inşaatı devam etmekte, bunların da 1957 sonundan evvel ikmal edileceği anlaşılmaktadır. Pınarhisar ve Gaziantep'te kurulmakta olan

fabrikalar ise sene sonuna kadar veya önümüzdeki kış aylarında, Söke, Bartın, Konya ve Niğde fabrikalarının da 1958 senesinin muhtelif aylarında işletmeye açılacağı ümit edilmektedir. Bu fabrikalar da ikmal edilince çimento istihsal kapasitemiz 2 milyon tona yükselecek ve böylece iktisadî kalkınmamız için esas maddelerden biri olan çimento ihtiyacımız tamamen memleket dahilinde temin olunacak, bu sayede tasarruf edilecek dövizler sanayi ve ziraatin çeşitli ihtiyaçlarına tahsis edilebilecektir. Sadece şeker ve çimento sanayiinde kaydolunan inkişafı sayesinde daha şimdiden senelik miktarı mühim yekûnlara bâliğ olan döviz tasarrufları sağlanmış bulunmaktadır. 1955 yılında 811 bin ton, 1956 yılında da 300 bin ton çimento ithal edilmesine mukabil, 1957 senesinde bu miktarın 100-150 bin tona inhisar edeceği ve 1957 yılından sonra ise bu ithalâta lüzum dahi kalmayacağı anlaşılmış bulunmaktadır.

Ağır sanayie gelince, bu sektör de mühim gelişmeler göstermektedir. Muhtelif sahalarda yapılan yatırımlar demir ve çelik istihlâkını ve binnetice bu maddelerin ithalâtını ehemmiyetli nisbetlerde artırmıştır. İktisadî kalkınmanın bu ana sanayiın gelişmesini de gerektirdiği nazara alınarak, Karabük Demir ve Çelik Fabrikalarının istihsal kapasitelerinin yükseltilmesi için lüzumlu islâhat ve tevsiata girildiği malûmdur. Bu çalışmalar neticesinde Karabük tesislerine 1952 yılında 300 bin ton kapasiteli yeni bir kok fabrikası, 1953 yılında 225 bin tonluk sinter tesisleri, 1954 de 18 bin tonluk bir santrifüj boru fabrikası ilâve olunmuş ve mevcut iki yüksek fırının beraberce çalıştırılması imkânı sağlanmıştır. İnşaâtı halen devam etmekte olan diğer yeni tesislerin ikmaliyle Karabük Müesseselerinin çelik istihsal kapasitesinin 400 bin tona, hadde mamûlleri istihsal kapasitesinin de 300 bin tona yükseleceği anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan demir cevheri istihsalının artırılması için de gayret sarfolunmaktadır. Divriği demir madenlerinin istihsal kapasitesi halen 500 bin tona çıkarılmış bulunmaktadır.

Sümerbank tarafından bir yabancı firma ile iştirâk halinde İzmit'te kurulan dikişli boru fabrikası inşaâtı da 1956 yılında ikmal edilmiştir.

İkinci bir ağır sanayi merkezi kurulması hususundaki çalışmalar devam etmektedir. Yabancı sermayenin de iştirâkiyle kurulmuş olan şirketin gerekli etüd ve faaliyetlere başladığı öğrenilmiştir.

Memleketimizde makine sanayiinin bir nüvesini teşkil etmekte olan Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu'na bağlı muhtelif tesisler de tevsi ve islâh olunmuştur. Nato Teşkilâtı tarafından verilmiş olan 12,5 milyon dolarlık siparişin halen 11 milyon dolarlık kısmı Müessesesece imal olunarak teslim edilmiş, ayrıca iktisadî devlet teşekküllerinin 15 milyon liralık siparişleri de karşılanmış bulunmaktadır. Bahis mevzuu Kurumun memleketimizde bir çok yeni sanayiîm teğhizinde mühim vazifeler aldığını, bu cümleden olmak üzere yeni çay fabrikaları makinelerinin ve mensucat sanayiimiz tarafından sipariş edilen 1.700 adet dokuma tezgâhının Kurum tarafından imal edilmekte olduğunu burada memnuniyetle kaydederez.

Son senelerde büyük inkışaflara mazhar olan sanayi kollarından biri de mensucat sanayiidir. Bu sahadaki ihtiyacın mütemadiyen artmakta bulunduğu ve bunun da Türk işçisinin emeği ile dahilde temini için geniş bir yatırım programının tatbikine girişilmiş olduğu malûmdur. Son altı sene içinde Denizli, Erzincan ve Ereğli'de iki iplik ve bir dikiş ipliği fabrikası, İzmir'de bir iplik ve bir dokuma ve basma fabrikası kurulmuştur. Diğer taraftan Bakırköy, Adana, Kayseri, Ereğli, Malatya ve Nazilli fabrikalarının tevsi ve islâhları ikmal olunmuştur.

Bundan başka yine bu devre zarfında Diyarbakır'da bir yün ipliği ve yünlü dokuma fabrikası tesis olunmuş, Bursa Merinos Fabrikasının iplik ve dokuma kısımları bir mislinden fazla tevsi edilmiş, Hereke ve Defterdar Fabrikalarının kısmî tevsi ve islâhları ikmal olunmuş ve ayrıca Gemlik Sun'î İpek Fabrikasına da sun'î yün, selofan ve karbon sülfür tesisleri ilâve edilmiş bulunmaktadır.

Bu gayretler neticesinde pamuklu mensucat sanayiinde iş adedi 260 binden 1 milyonu mütecaviz bir miktara, pamuklu dokuma tezgâhları 6 binden 19.532 ye yükselmiş, yünlü mensucat sanayiinde ise iş adedi 54.100 den 199.690 a, dokuma tezgâhları da 1.400 den 2.610 a çıkmıştır.

Mensucat sanayiimizde hususî teşebbüsün hissesi gün geçtikçe artmaktadır. Yeni fabrikaların ya doğrudan doğruya hususî teşebbüs tarafından veya mahallî küçük sermayelerin iştirâkiyle kurulan şirketler marifetiyle tesis ve işletilmeleri hususuna bilhassa ehemmiyet verilmiştir. Bu mevzuda sarfolunan gayretler neticesinde hususî teşebbüs tarafından Balıkesir, Aydın, Bergama, Antalya, Manisa, Karaman, Adıyaman ve Maraş'

ta birer iplik dokuma fabrikası kurulması takarrür etmiş ve bunlardan Balıkesir fabrikası ikmal edilmiştir. Diğerlerinin inşaatı da 1957 ve 1958 yıllarında bitirilmiş olacaktır. Halen pamuklu ve yünlü mensucat sanayiinde mevcut iş ve tezgâhların dörtte üçünden fazla bir kısmı hususî teşebbüse ait bulunmaktadır.

Yeniden kurulan veya tevsi edilen tesisler sayesinde mensucat sanayimizin istihsal kudreti süratle artarken fiili istihsal de aynı hızla gelişmiş ve 1956 yılında pamuklu dokuma istihsalı, 230 milyonu hususî sektör fabrikalarına ait olmak üzere, 380 milyon metreye bâliğ olmuştur.

İzmit Kâğıt ve Sellüloz Fabrikalarının istihsal kapasiteleri halen 50 bin tona yükselmiş bulunmaktadır. Buna rağmen artan ihtiyaç karşısında ithalât zarureti de devam etmiştir. Bu sebeple mezkûr tesislerin yeniden tevsi ve ayrıca yabancı sermayenin de iştirâkiyle cem'an 50 bin ton kapasitede 3 yeni kâğıt ve sellüloz fabrikası kurulmasının takarrür ettiği öğrenilmiştir.

Ziraatimizin sun'î gübre ihtiyacını karşılamak üzere 1955 yılında Kütahya'da kurulmasına başlanılan Azot Sanayii tesislerinin inşaatına 1956 yılında da devam olunmuştur. Bu yeni fabrikanın 1958 senesinde işletmeye açılacağı tahmin olunmaktadır. Diğer taraftan Ziraat Bankası'nın bir yabancı firmanın iştirâkiyle İzmit'te kurmakta olduğu süper fosfat fabrikasının montaj işlerinin de ilerlemekte olduğu anlaşılmaktadır.

Muhtelif sanayi kollarına şâmil olmak üzere yukarıda tâdat olunan pek ehemmiyetli tesislere ilâveten daha bir çok yeni tesisin kurulması üzerinde de çalışmaların devam ettiği öğrenilmiştir. Salihli ve Çanakkale'de tesis edilecek valeks fabrikalarını ve Sümerbank'ın teşebbüsü ile kurulması mutasavver seramik sanayiini ve Türkiye Emlâk Kredi Bankası ve yine Sümerbank'ın iştirâkiyle kurulacak olan pencere camı ve soda sanayiini bu meyanda zikredebiliriz. Her iki teşebbüste de yabancı sermayenin iştirâki temin olunmuştur.

Bu izahatımız tevsi edilen veya yeniden kurulan sınaî teşebbüslerin döviz sarfiyatında halen ve atiyen mühim tasarruflar sağladığını göstermeğe kâfidir. Sanayileşme yolunda sarfedilen bu gayretler memleketimizin ekonomik bünyesini tamamen değiştirmekte, âtıl kaynakların ve iş gücünün kıymetlendirilmesini temin etmektedir.

Bu mevzu da gerek Devletin gerek hususî teşebbüsün giriştiği geniş Madencilik yatırımlar sayesinde bariz bir gelişme yolunda ilerlemektedir. Bir taraftan bakır ve krom gibi dünya piyasalarında aranan madenlere sahip olan memleketimizin maden ihracatını artırmak üzere faaliyete geçmesi, diğer taraftan memlekette kurulan veya tevsi edilen sanayiîin ham madde ihtiyacını karşılamak lüzumu bu sahadaki faaliyetin iktisadî muharrikleri arasında bulunmaktadır. Maden arama gayretlerinde 1956 yılında da büyük bir canlılık müşahade edilmiştir. Bilindiği üzere, maden işletmeciliğine karşı hususî teşebbüsün alâkası gittikçe artmaktadır. İktisat ve Ticaret Vekâleti Maden İşleri Umum Müdürlüğü tarafından 1955 yılında verilen 1298 arama ruhsatnamesine mukabil 1956 yılında 1655 adet yeni ruhsatname verilmiştir.

Başlıca maden cevherlerimizin 1948 - 1956 seneleri istihsal rakamları aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir :

Başlıca Maden Cevherleri İstihsali

(Ton olarak)

Maden cinsi	1948	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956 (1)
Bakır	10.979	11.700	17.526	23.330	23.757	25.188	23.796	24.763
Demir	191.659	233.591	225.810	481.825	497.979	477.228	760.080	953.806
Krom	285.725	422.529	602.220	806.911	912.523	523.632	649.140	710.959
Kükürt	2.597	6.006	7.390	8.381	9.775	10.020	11.496	13.900
Maden kömürü (x)	4.022.813	4.360.598	4.729.589	4.846.342	5.654.467	5.710.956	5.495.700	5.888.308
Linyit	1.010.093	1.214.452	1.254.815	1.387.411	1.640.583	2.086.572	2.416.452	2.831.458
Manganez	8.327	32.178	50.517	81.548	89.846	47.064	50.100	58.407

(1) Muvakkat rakam.

(x) Tuvönan

Bu rakamlar, maden istihsalimizin her kolunda büyük bir gelişme elde edildiğini göstermeğe kâfidir. Filhakika, başlıca maden nevilerinde 1955 senesine nazaran ehemmiyetli bir artış kaydolunmuştur. Yukarıdaki cetvelde görüldüğü veçhile, bakır istihsali 1955 de 23.796 tondan 1956 da 24.763 tona, demir 760.080 tondan 953.806 tona, krom 649.140 tondan 710.959 tona, kükürt 11.496 tondan 13.900 tona, maden kömürü (tuvönan) 5.495.700 tondan 5.888.308 tona, linyit 2.416.452 tondan 2.831.458 tona, manganez 50.100 tondan 58.407 tona yükselmiştir.

Madencilik sahasındaki yatırım faaliyetine gelince, son 5-6 sene içinde hususî teşebbüsün bu sahada büyük yatırımlar yaptığı ve bilhassa manganez, krom, demir ve linyit gibi muhtelif maden yataklarını geliştirmekte olduğu malûmdur. Bu yatırımlar neticesinde maden istihsalimizde hususî sektörün hissesi büyük bir inkışaf kaydederek krom cevherinde 240.660 tondan 481.050 tona, demir cevherinde 1.500 tondan 417.453 tona, linyitte 233.232 tondan 760.521 tona, manganez cevherinde de 32.184 tondan 58.407 tona yükselmiştir.

Devlet sektöründe yapılan çalışmalar ve yatırımlar da devam etmektedir. Evvelce Etibank tarafından işletilmekte iken 1956 yılında Demir ve Çelik İşletmesine devredilen Divriği demir madenleri istihsal kapasitesinin 220 bin tondan 500 bin tona çıkarılmış olduğuna sanayi bahsinde temas edilmişti. Yine bu cümleden olarak Keçiborlu Kükürtleri İşletmesinin istihsal kudreti de 6 bin tondan 15 bin tona yükseltilmiştir. Murgul Bakır İşletmesinde meydana getirilmekte olan lavuar tesislerine ait makinelerin montajı ilerlemekte olup, önümüzdeki aylarda bu tesislerin işletmeye açılacağı ve böylece senede 12 bin ton bakır cevherinin flotasyon'u yapılarak, bu cevherin daha kıymetli bir şekilde piyasaya arz ve ihracı imkân dahiline girecektir.

Yeni maden yataklarının aranıp bulunması mevzuunda Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü tarafından yurdun muhtelif yerlerindeki çalışmalara 1956 yılında da devam olunmuştur. Enstitünün araştırma faaliyetleri kömür ve bakır üzerinde bilhassa teksif edilmiş olmakla beraber, volfram ve uranyum üzerinde de çalışılmaktadır.

Ereğli kömür havzasındaki tesislerin takviyesini ve istihsal kapasitesinin artırılmasını istihdaf eden amenajman programının büyük kısmı 1956 yılı içinde ikmal edilmiş bulunmaktadır. Bahis mevzuu programın geri kalan kısmı ikmal edilince maden kömürü istihsalimizin bir kaç sene evveline nazaran % 100 nispetinde bir artışla 8.000.000 tona çıkacağı öğrenilmiştir. Garp Linyitlerinde tatbik edilmekte olan amenajman programının da tamamına yakın kısmı ikmal edilmiş olup böylece mevcut tesislerin bir kaç yıl önce 1.270.000 ton olan istihsal kudreti 3.000.000 tona çıkarılmıştır.

Petrol Kanunu ve 1955 yılında yürürlüğe giren Petrol Nizamnamesi gerçevesi dahilinde arama müsaadesi almış olan yerli ve yabancı şirketler, jeolojik ve jeofizik etüdler, arama sondajları, sismik araştırma kuyuları açılması şeklindeki faaliyetlerine 1956 yılında da büyük bir hızla devam etmişlerdir.

Memleketimizdeki petrol kaynaklarının ehemmiyet ve vüs'atine bir delil olmak itibariyle, dünyanın belli başlı dört büyük petrol tevzi şirketinden mürekkep bir grubun memleketimizde büyük bir rafinöri tesisi kurmak hususunda teşebbüse geçtikleri kayda şayan görülmektedir. Diğer taraftan, Batman'da kurulmuş olan rafinöri tesislerinin 330 bin tonluk kapasitesinin 430 bin tona çıkarılmasının kararlaştırıldığı da öğrenilmiştir.

Enerji dâvamızın halli yolunda 1956 senesinde büyük ilerlemeler kaydolunmuş ve Sarıyar, Seyhan baraj ve hidro-elektrik tesisleri, Tuncbüklek termik santrali ve Çatalağzı termik santralının 40 bin kilovatlık iki grubu işletmeye açılmıştır. Soma termik santralının da inşası tamamlanmış olup bu yıl içinde işletmeye açılacağı öğrenilmiştir.

Bilindiği üzere, istihsalin gelişmesinde ve sınaî maliyetlerin indirilmesinde birinci derecede ehemmiyeti haiz bulunan ucuz ve bol enerji memleketin iktisadî kalkınmasında ilk plânda ele alınan büyük yatırım mevzularından birini teşkil etmiştir. Maden istihsalı bahsinde gördüğümüz veçhile, bir taraftan maden kömürü ve linyit istihsalinin artırılmasına ve petrol rezervlerinin işletmeye açılmasına gayret sarfedilirken, diğer taraftan da ucuz enerjinin tükenmez menbaı olan su cereyanlarından faydalanmak suretiyle memleketin muhtaç bulunduğu muharrik kuvvetin ucuz ve bol bir şekilde istihsalı yoluna gidilmiştir. Meydana getirilmekte olan ve en ehemmiyetlilerinden ikisinin tetkik mevzuumuz sene içinde istihsale katıldığını yukarıda kaydettiğimiz beş büyük baraj ve hidro-elektrik tesislerden inşaatı halen devam eden Hirfanlı, Demirköprü ve Kemer tesislerinin, mevcut programa göre 1958 yılında ikmal olunacağı anlaşılmaktadır.

Memleketimizin elektrik enerjisi istihsal kapasitesi 1956 senesi nihayetinde 2 milyar 800 milyon kilovat saate ulaşmıştır. Yıllardanberi takriben 700 milyon kilovat saate inhisar etmiş olan elektrik istihsalimiz

böylece dört misline çıkmış ve nüfus başına isabet eden enerji miktarı da 35 kilovat saatten 106 kilovat saate yükselmiştir. Bu artış iktisadî kalkınmanın en sağlam müş'irlerinden birini teşkil etmektedir.

Halen inşa halinde bulunan büyük hidro-elektrik tesisler ve Etibank ve İller Bankası tarafından daha ufak çapta meydana getirilmekte olan muntaka tesisleri ve termik santralleri bir kaç sene içinde işletmeye açılınca elektrik istihsalımız 4 milyar kilovat saate yükselecektir.

Meydana getirilmiş ve getirilmekte olan baraj ve tesislerin memlekete temin edecekleri fayda bol ve ucuz enerji istihsaline inhisar etmemektedir. Bunlar aynı zamanda geniş sahaların sulanmasına ve nehirlerin cereyanlarını tanzim suretiyle taşkınların önlenmesine hizmet edecekler ve zirai istihsalın gelişmesinde ehemmiyetli bir âmil olacaklardır.

Elektrik enerjisinin istihlâk merkezlerine naklini temin edecek yeni hatlar inşasına ait programın da ikmal edilmek üzere olduğu anlaşılmaktadır. 1952 yılında işletmeye açılan 358 kilometrelik Umraniye - Çatalağzı hattına ilâveten 3546 kilometre uzunluğundaki Kuzey - Batı, Batı Anadolu, Adapazarı - Eskişehir - Bursa - Düzce - Bolu, Karabük - Çatalağzı ikinci devre enerji nakil hatları büyük merkezlere bağlanmış olup Kuzey - Batı ve Batı Anadolu trafo merkezleri işletmeye açılmıştır. Bu suretle büyük santrallerde istihsal olunan enerji yurdun her tarafına ulaştırılmaktadır.

Ulaştırma

Münakale şebekesiyle liman tesislerinin son senelerde pek şumullü bir program dahilinde ele alınmış olduğu malûmdur. Bu mevzulardaki mesai 1956 yılında da hızla devam etmiştir. Sarfedilen azimli çalışmalar sayesinde yaz kış geçit veren karayollarımızın uzunluğu tetkik mevzuumuz sene nihayetinde 33.000 kilometreye, devamlı bakım altındaki yolların uzunluğu da 40.470 kilometreye yükselmiştir.

Köprü inşa faaliyeti de hızla devam etmiştir. Son altı yıl içinde inşası mukarrer 64.532 metre uzunluğundaki 1.075 adet köprüden yıl sonunda 52.650 metre tûlünde 833 adet köprü hizmete açılmış bulunuyor. Bu meydana Fırat nehri üzerinde kurulan ve pek mühim bir ihtiyaca cevap veren Birecik köprüsü 1956 yılı Nisan ayında hizmete girmiştir.

Karayolları ve köprülere ait bu şumullü inşa programının tatbikinden evvel yurdumuzda mevcut köprülerin hey'eti mecmuasının 13.000 metre uzunluğunda 289 köprüye ve yaz kış geçit veren yolların 17.465 kilometreye inhisar ettiği hatırlanacak olursa, sarfedilen gayretlerin ehemmiyet ve vüs'ati kendiliğinden meydana çıkar.

Bu yapıcı faaliyet iktisadî hayat üzerinde hayırlı tesirlerini göstermekte gecikmemiş ve karayollarıyla yapılan eşya ve yolcu nakliyatı kısa zamanda büyük gelişmeler kaydetmiştir.

Liman inşa faaliyetinin 1956 sonuna kadar arzettiği safhaları şöylece hülâsa etmek mümkündür. Tatbik olunan programın ihtiva ettiği on bir limandan Zonguldak, Trabzon, Ereğli, İnebolu ve Salıpazarı Limanları ve Amasra barınma limanı işletmeye açılmıştır. Ayrıca İskenderun limanı da islâh edilerek tahmil ve tahliye kapasitesi 1.250.000 tona çıkarılmıştır. Halen Giresun, Haydarpaşa, İzmir - Alsancak, Samsun ve Mersin limanları inşaatı devam etmektedir. Bunlardan Giresun limanının 1957, diğerlerinin de 1958 yılında ikmal olunarak işletmeye açılacağı anlaşılmaktadır. Mevcut program ikmal edildiği zaman limanlarımızın hey'eti mecmuasının tahmil ve tahliye kapasiteleri 12.750.000 tona çıkarılmış olacak ve meydana getirilen modern tesisler sayesinde tahmil ve tahliye işlerinde masraftan ve zamandan büyük tasarruf sağlanacaktır.

Denizcilik sahasındaki faaliyetimiz de müspet bir seyir tâkip etmektedir. Ticaret filomuzun umumî tonajı 1956 senesi nihayetinde 668 bin tonilâtoya yükselmiş ve bu sahada yapılan yatırımların müspet neticeleri görülmeğe başlamıştır. Dış tediye bahsinde de görüleceği veçhile, ithal ve ihraç mallarımızın Türk gemileriyle nakledilmesi suretiyle bir taraftan ehemmiyetli döviz tasarrufları temin olunmakta, diğer taraftan da yabancı memleketler namına yapılan eşya ve yolcu nakliyatı sayesinde döviz gelirlerimizin artması sağlanmaktadır.

Demiryollarımıza gelince, bu mevzuda da geniş bir yatırım programı tatbik halindedir. Bu program, yeni demiryolları inşası ile birlikte, mevcut hatların bakımını, demiryolu malzemesinin yenilenmesini, nakliyatta sür'at ve emniyetin temini için istasyonlar arasında haberleşme ve sinyalizasyon tertiplerinin tekâmül ettirilmesini istihdaf etmektedir. Diğer ta-

raftan kömür tasarrufu maksadiyle başlanmış olan çalışmalar da devam etmekte ve bu cümleden olmak üzere, Sirkeci - Soğuksu hattının elektrifikasyonu ikmal olunduğu gibi, 114 adet lokomotif tâdil edilerek ham petrolle çalışır vaziyete getirilmiş bulunmaktadır.

Havayollarının gün geçtikçe artan ehemmiyeti nazara alınarak meydanlarımızın beynelmilel standartlara göre tevsi ve ıslâhı ve yenilerinin inşası mevzularında da başarılı çalışmalar yapılmıştır. Bilindiği üzere 1955 yılına kadar Yeşilköy meydanının ıslâh ve tevsi işleri, Esenboğa ve Adana beynelmilel hava meydanlarının inşaatı tamamlanarak mezkûr meydanlar işletmeye açılmış, Trabzon hava meydanının toprak tesviye ve drenaj işleri ikmal olunmuştur. Halen bu meydanın kaplama işine devam olunmakta ve muhtelif vilâyetlerde yeniden 10 adet hava meydanı inşasına ait olup 1955 yılında tatbikine girilen programın ikmaline çalışılmaktadır. Diğer taraftan hava yollarımıza muasır münakaale sistemlerinin icaplarına uygun, daha geniş ve verimli çalışma imkânları temin edecek bir statü verilmek üzere, hususî teşebbüsün iştirakiyle kurulmuş olan «Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı» da 1/3/1956 tarihinde faaliyete geçmiş bulunmaktadır.

**Dış Ticaret ve
Tediye Muvazenesi**

30 Haziran 1956 tarihinde nihayet bulan 1955-56 devresinde ihracatımızda geçen devreye nazaran gerek kıymet, gerek miktar itibariyle artış kaydedilmiştir. İhracat miktarı fob kıymet olarak 906,8 milyon liradan 945,6 milyon liraya, hacim itibariyle 1 milyon 785 bin tondan 2 milyon 23 bin tona yükselmiştir. Artış bilhassa tütün, maden, arpa, canlı hayvan ve balık ihracatında göze çarpmaktadır. Dolar sahasına olan ihracatımızda % 14 nispetinde bir tezayüt kaydolunmuştur.

Bu bir senelik devrede ihracatımız artarken, ithalâtımızda da geçen devreye nazaran bir azalma meydana gelmiş ve ithalât yekûnu, cif kıymet itibariyle, 1.361,1 milyon liradan 1.275,5 milyon liraya, hacim itibariyle ise 3 milyon 4 bin tondan 2 milyon 499,8 bin tona inmiştir. Azalma bilhassa mensucat ve iplik ile diğer istihsâl maddelerinde kendini göstermektedir. Binaenaleyh, ithalâtımızda kaydolunan bu azalmada, ekonomimizin bir çok sektörlerinde meydana getirilen yeni tesislerin ikmali ve istihsale katılmaları neticesinde evvelce dışardan temin edilen mensucat, çimento, şeker gibi bir çok ihtiyaç maddelerinden mühim bir kısmının şimdi dahilinde istihsal edilmesinin hayırlı tezahürlerini görmek lâzım gelir.

İthal ettiğimiz emtianın gittikçe daha büyük bir kısmının Türk gemileriyle nakli ve sigortalarının Türk müesseseleri tarafından yapılması, ithalâtın cif kıymetinin azalmasına da âmil olmuştur.

İthalâtımızın sıklet merkezini bu devrede istihsal ve yatırım malzemeleri teşkil etmiştir. Para sahası itibariyle EPU memleketlerinden olan ithalâtımız geçen seneye nazaran bu memleketler lehine % 15 nispetinde bir artış göstermektedir.

Tediye muvazenemize gelince, bu sahada da tetkik konusu devre zarfında müspet bir inkişaf kaydolunmuş, cari muameleler meyanında görünmeyen kalemlerle enfrastrüktür ve off-shore muamelelerinden tahassül eden lehte bakiye % 100 nispetinde bir artışla 30 milyon 886 bin liradan 61 milyon 656 bin liraya yükselmiştir. Bu artış, başta enfrastrüktür ve off-shore gelirleri olmak üzere, turizm gelirlerinin ve kısmen de navlun gelirlerinin artması neticesinde meydana gelmiştir.

Bir evvelki devreye nazaran enfrastrüktür ve off-shore gelirlerindeki artış % 64,3, turizm gelirlerindeki artış ise % 20,4 tür. Sanayi bahsinde görüldüğü veçhile, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu'nun yeni tesislerle teçhizi ve mevcut tesislerin tevsii, Nato camiasına dahil müttefiklerimizle siparişlerini daha geniş ölçüde karşılamak imkânını sağlamıştır. Turizm gelirlerindeki artışa gelince, bu da memleketimizde turizmin geliştirilmesi yolunda alınan tedbirlerin ve yapılmış olan yatırımların tesirlerini göstermeğe başladıklarına bariz bir delil teşkil etmektedir.

İhracatın artması, ithalâtın da yukarıda zikrolunduğu veçhile azalması ve görünmeyen kalemlerde kaydedilen müspet inkişaf neticesinde tediye muvazenesi açığı da geçen devreye nazaran ehemmiyetli nisbette tahaffüf etmiştir. Bu fark, raporumuza dercoluman tediye muvazenesi tablosundaki hesapların tetkikinden de anlaşılacağı veçhile, dış krediler ve muhtelif menbalardan temin edilen diğer imkânlarla karşılanmıştır. (Cetvel No. VIII).

Bu devre zarfında aramızda ticaret ve tediye anlaşması bulunan memleketlerle olan hesap bakiyeleri de lehimize bir istikamet alarak, mezkûr

(Cetvel No. VIII)
TEDİYE MUVAZENESİ
1/7/1955 — 30/6/1956
(000 T.L.)

I — Cari muameleler :		Gelir	Gider
1 — Dış ticaret			
İhracat (Fob)		945.627	
İthalât (Cif)	1.275.465		
Türk gemileri ve sigorta şirketleri tarafından yapılan nakliyat ve sigorta	— 57.000		
	1.218.465		1.218.465
2 — Görünmeyen kalemler :			
Dış seyahatler	7.584	28.552	
Navlun ve sigorta	28.172	13.742	
Diğer sigortalar	247	2.203	
Yatırım gelirleri	251	4	
Deblokaj mukabili ihracat	—	38.500	
Devlet muameleleri	13.017	21.362	
Hizmet ve komisyon	22.823	12.213	
Muhtelif	6.143	18.847	
	78.237	135.423	
3 — Enfrastrüktür ve Off-Shore muameleleri :	118.842	—	
II — Sermaye hareketleri :			
1 — Devlet borcu taksitleri :			
Resûlmal		130.169	
Faiz		21.097	
		151.266	
2 — Hususî sermaye hareketleri :			
Çeşitli özel sermaye hareketleri	9.637	4.496	
Kredili ithalât (net)	164.643	—	
Kısa vâdeli ticarî krediler (net azalış)	—	23.947	
	174.280	28.443	
3 — Hibe, yardım ve uzun vâdeli krediler :			
I.B.R.D. kredileri	36.159	—	
I.C.A. kredileri	232.641	—	
	268.800	—	
4 — Kısa vâdeli resmî sermaye hareketleri :			
Banker krediler	90.271	—	
Ticaret ve tediye anlaşmaları kredi marjı	—	95.934	
	90.271	95.934	
III — Net hatâ ve noksan :		—	46.526
Umumî Yekûn	1.676.057	1.676.057	

anlaşmaların derpiş ettikleri kredi marjları içindeki borç bakiyemiz, bir evvelki devre nihayetinde 133,6 milyon liradan 33,4 milyon liraya inmiştir.

Dış ticaret rejimine müteallik 1/9/1953 tarih ve 4/1360 sayılı kararname ile buna ek 15/7/1954 tarihli, 4/3321 sayılı kararname ve ihracat ve ithalât muameleleri esaslarını bir araya toplayan 14 sayılı karara müteallik 1 ve 2 sayılı tebliğler yürürlükte kalmış, tevzin fonu faaliyetine bu sene de devam olunmuştur.

Döviz tahsis ve transfer işlerinin, 24/8/1956 tarih, 4/7854 ve 4/7855 sayılı kararnameler ahkâmı ve ihtiyaçların ekonomik priorite esaslarına göre ayarlanması prensibi gereğince tedviri devam etmektedir.

İthal fiyatlarının kontrolünü ve bunların dolar ve EPU sahalarında cari fiyat seviyesini aşmamasını temin etmek üzere 2/7/1956 tarihli kararname ile ihdas olunan İthal Malları Fiyat Kontrol Komitesi ve İthal Malları Fiyat Kontrol Dairesi de faaliyete geçmiş bulunmaktadır.

Döviz işlerimize taallük eden bir diğer karara da burada bilhassa işaret etmek isteriz. Vekiller Hey'etinin 24/9/1956 tarih ve 4/8029 sayılı kararı ile Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki 14 sayılı kararın 58 ve 59 uncu maddeleri tâdil edilmiştir. Yeni karara göre deblokaj listesindeki malların sayısı artırılmış, bu malların ihracatçılarıyla yabancı turistlerin ve haricte (yurda getirilmesi mecburiyeti olmayan) alacağı bulunanların dövizlerini Amortisman ve Kredi Sandığı hesabına, bu Sandıkça tespit olunacak rayiçlerle, yetkili bankalara satabilmeleri sağlanmış ve ticarî seyahatler, yedek parça vesaire için ihtiyaç sahiplerinin muayyen hadler dahilinde ve bu husustaki permilere istinaden döviz satın alabilmeleri esası vaz'olunmuştur.

Son yıllarda devlet gelirlerinde kaydolunan büyük inkişaf 1956 sene- **Devlet Maliyesi** sinde de devam etmiştir. Devlet gelirlerinde müşahede edilen bu mes'ut gelişme, iktisadî faaliyetlerin geniş ölçüde inkişafı ve yapılan ıslâhat sayesinde vergilerimizin konjonktür ve millî geliri daha yakından tâkip eder bir hale getirilmiş olmasının neticesidir.

1956 bütçesine nazaran 28/2/1957 tarihine kadar tahsil edilecek devlet varidatı 3 milyar 324,9 milyon lira olarak tahmin edilmişti. Mali yılın 8 inci ayı sonunda tahsilât miktarı 2 milyar 43 milyon liraya varmış bulunmaktadır. Bu tahsilâtın, geçen yılların aynı devreleri içinde elde edilmiş olan gelirler miktarı ile mukayesesi ve kaydolunan artış nispetleri aşağıdaki cetvelde görülmektedir.

Gelirler Tahsilâtı (8 aylık)

(Milyon Lira)

Seneler	8 aylık tahsilât	Aylık vasatı	1950 - 1956 yıllarına ait 8 aylık tahsilâtın artış seyri ve nispeti		
			Devreler	1956 yılı 8 aylık tahsilâtının	
				Artış miktarı	Artış nispeti %
1950	873,6	109,2	1955 8 aylık tahsilâtına nazaran	241,5	13,4
1951	876,2	109,5	1954 » » » »	537,4	35,7
1952	1.113,6	139,2	1953 » » » »	768,4	60,3
1953	1.274,6	159,3	1952 » » » »	929,5	83,5
1954	1.505,6	188,2	1951 » » » »	1.166,8	133,2
1955	1.801,5	225,2	1950 » » » »	1.169,5	133,9
1956	2.043,0	255,4	— — — — —	—	—

Bu cetvelin tetkikinden anlaşıldığı veçhile, 1956 mali yılının 8 ayında tahsil olunan gelir miktarı, 1955 mali yılının aynı devresindeki tahsilât yekûnu olan 1 milyar 801,5 milyon liraya nazaran % 13,4 nispetinde 241,5 milyon liralık bir fazlalık arz etmektedir. Ortalama aylık tahsilât miktarı da 1955 de 225,2 milyon liradan 1956 da 255,4 milyon liraya yükselmiştir.

Gelirlerde kaydolunan inkişafa muvazi olarak, bunların bünyeleri bakımından elde edilen değişiklik de şayanı dikkattir. Vergilerimizin son altı yıl içinde tâkip ettiği seyir tetkik edilecek olursa, vasıtalı ve vasıtasız vergiler arasındaki nispetin vasıtasız vergiler lehine inkişaf ettiği ve umumî tahsilât yekûnu içinde vasıtasız vergiler nispetinin 1956 yılında % 46,4 e çıktığı memnuniyetle görülür. Burada vergi sistemimizde 1956 yılında yapılmış olan bazı değişikliklere de işaret etmek isteriz. Vergi kanunlarımızın modern esaslara ve memleket şartlarına uygun bir hale getirilmesi yolundaki çalışmalara bu yıl da devam olunmuş ve 22/6/1956 tarihinde

6747 sayılı Şeker Kanunu, 13/7/1956 tarihinde 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu ve 1/9/1956 tarihinde Gelir Vergisi Kanununda mevcut esnaf muafılığı hadlerinin genişletilmesi hakkında 6838 sayılı Kanun kabul edilmiştir.

Bu kanunların içinde en ehemmiyetlisi şüphesiz ki 3843 sayılı Muamele Vergisi Kanununun yerini alan 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunudur. Bilindiği gibi 1940 yılından beri tatbik edilmekte olan Muamele Vergisi Kanunu, muharrik kuvvet ve işçi sayısı bakımından vaz'ettiği muafiyet hükümleri dolayısıyla, sanayimizin gelişmesi bakımından büyük mahzurlar arz ediyordu. Bu Kanunun ilgası için uzun müddettir devam eden çalışmalar neticesinde, 1957 malî yılı başından itibaren bu kanunun yerini Gider Vergileri Kanunu almış ve bu suretle milli sanayie pek müsait bir çalışma ve gelişme imkânı sağlanmıştır.

1957 yılı bîdayetinde kabul edilen 6908 sayılı Kanunla gelir vergisi nispetlerinde, 1958 malî yılından itibaren tatbik edilmek üzere, bir tâdil yapılmış ve 100 bin liraya kadar olan sâfi gelirlerin vergi nispeti aynen muhafaza edilmek suretiyle, 100 bin liradan yukarı olan kazançlarda bu nispet bir miktar artırılarak 100 - 300 bin lira arasındaki kazançlar için % 50 - 60 olarak ve 300 bin liradan yukarı kazançlarda ise seyyanen % 50 şeklinde tespit edilmiştir. Mevcut geçim indirimi miktarları da % 50 nispetinde yükseltilmiştir. Gelir vergisi nispetlerinde yapılan bu tâdil ile verginin randumanı yükseltilmiş ve içtimai adalet bakımından faydalı bir indirim sağlanmıştır.

28/2/1957 tarihinde kabul olunan 6935 sayılı kanunla Vergi Usûl Kanunu'nun 279 uncu maddesi tâdil olunarak, gayri menkullere ait vareset ve intikal vergilerinin hesaplanmasında şehirlerdeki gayri menkullerin hakikî kıymetleri ile değerlendirilmesi temin olunmuştur.

1957 yılı gelir bütçesiyle ilgili olarak sevk edilmiş olan yeni kanun tasarılarına gelince, bunlar hususî otomobillerden bir miktar vergi alınmasını, Damga Resmi Kanununda mevcut nispetlerden bir kısmına muayyen miktarlarda zam yapılmasını, bir kısım ithalâta tahsis olunan dövizlerin Türk lirası tutarları üzerinden muayyen nispette Hazine hissesi alınmasını istihdaf etmektedir.

1956 yılı bütçesiyle Muvazenei Umumiye'ye dahil daireler için kabul edilmiş olan 3 milyar 325 milyon liralık tahsisatın 2 milyar 369,7 milyon lirası cari masraflara, 955,3 milyon lirası ise yatırımlara muhassas bulunuyordu.

Denk olarak hazırlanmış bulunan 1957 yılı Bütçe Lâyihasında, yatırımlar da dahil olmak üzere, masraflar yekûnu 3 milyar 961,5 milyon lira, gelirler yekûnu keza 3 milyar 961,5 milyon lira olarak tahmin edilmiştir. Bütçedeki denklik, gerek umumî gerek mülhak bütçelerin varidat ve sarfiyatı tevzin edilmek suretiyle elde edilmiştir. Mülhak bütçeler mevzuunda takip olunan politika, bu idarelerin kendi gelirleriyle karşılayamadıkları ihtiyaçlarını, umumî bütçeye konulacak tahsisatla karşılamak ve böylece bunların bütçelerde birer açık unsuru teşkil etmelerini önlemektir. 1957 bütçe lâyihasında mülhak bütçeli idarelere 840,3 milyon liralık bir yardım derpiş olunmuştur. Umumî ve mülhak bütçeler bir arada mütalâa olunduğu takdirde, tahsisat yekûnu 4 milyar 95,6 milyon liraya, varidat yekûnu keza 4 milyar 95,6 milyon liraya bâliğ olmaktadır.

Umumî muvazene için teklif edilen 3 milyar 961,5 milyon liralık tahsisatın 2 milyar 736,9 milyon lirası cari masraflara ve 1 milyar 224,6 milyon lirası da yatırımlara aittir. Bu ödeneklerin tutarı 1956 bütçesiyle verilen tahsisattan % 19,14 nispetinde 636,5 milyon lira fazladır. Fazlalığın % 57,68 i yani 367,2 milyon lirası cari masraflara, % 42,3 ü yani 269,3 milyon lirası yatırımlara taallûk etmektedir.

Devlet Borçları

Devlet borçlarına gelince, umumî muvazeneye ait borçların yekûnu 1956 senesi Ekim ayı nihayetinde 1 milyar 718,1 milyon lira, mülhak bütçeli idarelerle iktisadî devlet teşekküllerine ait borçlar yekûnu ise 1 milyar 574,3 milyon liradır.

Umumî Muvazeneye ait borçlarda yıl içinde yapılan itfalarla geçen seneye nazaran bir miktar tenezzül, diğerlerinde temin edilen kredilerden yapılan istimaller dolayısıyla bir miktar tezayüt mevcuttur. Netice itibarıyla yıl içinde kaydedilen artış temposu gayet mutedil bir seyir takip etmiştir.

Altın ve döviz vaziyeti

Bankamızın 1955 yılı Bilânçosunda cüz'î bir bakiye arzeden kliring hesapları hariç, döviz borçlarımız 777.916.663 lira, döviz alacaklarımız 180.334.823 lira, aradaki fark 597.581.840 lira idi. Buna mukabil 1956 yılı

Bilânçomuzda döviz borçlarımız 53.847.393 lira noksaniyle 724.069.270, döviz alacaklarımız da 47.393.706 lira fazlasıyla 227.728.529 lira, aradaki fark ta 1955 yılına nazaran 101.241.099 liralık bir azalma ile 496.340.741 lira olarak görülmektedir.

Alacaklarımız ile borçlarımız arasında görülen bu fark aşağıdaki kelimelerden terekküp etmektedir :

1 — 80.137.544 dolar mukabili 226.404.588 lira; Amerika ve Avrupa Bankalarından alınan avanslardır.

2 — 46.085.639 dolar mukabili 130.201.146 lira; yıl içinde yapılan röpor muamelelerinden mütevellittir.

3 — 9.410.829 dolar mukabili 26.587.473 lira; muhabirlerimiz nezdinde açtırılan akreditif bedellerinden müteşekkil olup taallûk ettikleri malların peyderpey memleketimize sevkinde tesviye olunacaktır.

4 — 18.481.267 dolar mukabili 52.213.277 lira; ödenecek senet ve havaletlerden müteşekkil olup, henüz mülkiyeti Bankamıza intikal etmediği cihetle döviz borcu olarak görülmektedir. Lehtarların müracaatlarında mukabili Türk lirası olarak ödenecek ve mülkiyeti Bankamıza geçecektir. Döviz borcu şeklinde gösterilmesi mücerret bir kayıt mükellefiyetinden ileri gelmektedir.

5 — 7.324.008 dolar mukabili 20.691.790 lira; muhtelif eşhas ve bankalarla yabancı Elçiliklerin döviz mevduatıdır. Ekseriyetle Türk lirası olarak ödenecektir.

6 — 14.244.113 dolar mukabili 40.242.467 lira; muhtelif anlaşma hesaplarının arzettiği bakiyelerin yekûnundan ibaret olup, işbu anlaşmalar ahkâmı dairesinde, mal ihracı suretiyle ödenecektir.

Altın mevcudumuza gelince, 1955 sonunda bu mevcut 402.167.146,73 lira kıymetinde 127 ton 640 kilo 909 sâfi gramdı. 1956 senesi sonunda ise 402.117.546,77 lira kıymetinde 127 ton 625 kilo 167 sâfi gramdır.

**Milletlerarası Para
Fonu ve İmâr ve
Kalkınma Banka-
sıyla muameleler**

Milletlerarası Para Fonu'ndan 1952 ve 1953 senelerinde Türk lirası mukabilinde temin edilmiş olan 30 milyon dolar tutarındaki dövizden, 1954 ve 1955 senelerinde yapılan ödemelerden sonra 1956 yılına devredilen bakiye 15 milyon dolar idi. 1957 senesi Ocak ayında yapılan 7 milyon dolarlık tediye-den sonra mezkûr borç bakiyesi 8 milyon dolara inmiş bulunmaktadır.

Milletlerarası İmâr ve Kalkınma Bankası ile olan muamelelerimize gelince, mezkûr Banka ile 1956 yılı içinde yeni bir kredi muamelesi cereyan etmemiş, evvelce açılmış olan kredilerden 12,9 milyon dolarlık bir miktar daha kullanılmıştır.

Fiyatlar

İstatistik Umum Müdürlüğünün Kasım 1956 tarihli Aylık Bülteninde müntezir malûmata nazaran, İktisat ve Ticaret Vekâleti Konjonktür Dairesince hazırlanan toptan eşya fiyatları indeksi, 1956 yılında (11 aylık) 147, aynı Dairenin hazırladığı geçinme indeksi de, keza 11 aylık olmak üzere, 152 seviyelerini göstermektedir. İşbu seviyeler 1948 senesi 100 itibarıyla tesbit edilmiş bulunmaktadır.

Emisyon durumu

Yüksek Heyetinizce malûm olduğu üzere, Bankamız Bilânçosunun aktif ve pasif hesapları arasında vukua gelen değişiklikler emisyon hacmine in'ikâs etmektedir. 1955 yılı sonunda 2.008,4 milyon lira olan tedavüldeki banknot miktarı, mezkûr kalemlerde kaydolunan gelişme ve tahavvüller dolayısıyla 1956 sonunda 2.550,8 milyon liraya bâliğ olmuştur. Geçen sene sonu ile bu sene sonu arasında görülen fark 272,3 milyon lira ile ticarî ve ziraî senetlerden ve 9,5 milyon lira ile hububat mübayaası için Toprak Mahsulleri Ofisi'ne verilen avanslardan, 85 milyon lira ile Tekel Umum Müdürlüğünün tütün mübayaalarından ve Bilânçonun değişiklik arzeden diğer muameleleri muhassalasından ileri gelmektedir.

**Merkez Bankası
Kredileri**

Resmî iskonto haddi, 6/6/1956 tarihinde değiştirilerek, iskonto ve senet üzerine avans muamelelerinde % 4 1/2 den % 6 ya, tahvil mukabili avanslarda % 5 1/2 den % 6 1/2 ye yükseltilmiş, altın mukabili avanslarda tatbik edilen % 3 1/2 haddi ise aynen muhafaza edilmiştir.

Bankamız kredilerinin tetkik mevzuumuz hesap devresi zarfında takip ettiği seyre gelince, bu kredilerin hey'eti umumiyesi (Senedat Cüzdanı + Avanslar) 1955 nihayetinde 3.077,7 milyon liradan 1956 yılı sonunda

3.722,6 milyon liraya çıkmak suretiyle 644,9 milyon liralık bir artış kaydetmiş bulunmaktadır. Bu artış, aşağıda görüleceği veçhile, yıl içinde senedat cüzdanında 372,3 milyon liraya ve avanslarda 272,6 milyon liraya bâliğ olan gelişmenin neticesidir.

Filhakika Bankamız Senedat Cüzdanı tutarı 1955 nihayetinde 2.608,8 milyondan, 31/12/1956 tarihinde 2.981,1 milyon liraya çıkmıştır. Bu devre zarfında, bahis mevzuu Senedat Cüzdanı muhteviyatından Ticarî Senetler 878,7 milyondan 1.155,3 milyona yükselmek suretiyle 276,6 milyon liralık, Hazine Kefaletini Haiz Bonolar 1.355,3 milyon liradan 1.453,6 milyon liraya bâliğ olmak suretiyle 98,3 milyon liralık bir artış kaydetmiş, Hazine Bonoları ise 1,7 milyon liradan ibaret bir fark ile 45,9 milyona çıkmıştır. Ziraî Senetler ise cüz'i bir fark ile 330,6 milyon liradan 326,3 milyona inmiştir.

Ticarî Senetlerdeki gelişme, pamuk, fındık, incir, üzüm, zeytinyağı gibi ihraç mallarımızda 1956 yılında idrak olunan müsait rekolte dolayısıyla, bu mahsullerimiz için icabeden munzam finansman ihtiyacından ileri gelmiştir.

Hazine Kefaletini Haiz Bonolardaki 98 milyonluk tezayüde gelince, bu da büyük kısmı itibariyle, karşılığı tütün ve diğer emtia olan Tekel Bonolarından mütevellittir. Toprak Mahsulleri Ofisi bonoları da yıl içinde 9,5 milyon liralık bir artış kaydetmiş, buna mukabil Karayolları Umum Müdürlüğü bonoları 22,4 milyon lira azalarak 14,5 milyon liraya inmiştir. Ofis bonolarının 5/7/1955 tarih ve 6571 sayılı kanunla itfası tanzim edilerek «Mahsuba Tâbi Matlubat» hesabına alınmış olan kısmı bilâncomuzda ayrı bir rübrük teşkil etmektedir.

Bu münasebetle ve memnuniyetle kaydedelim ki, mezkûr hesaba alınmış olan 550 milyon liranın 82 milyon liralık kısmı kanunun derpiş ettiği menbalarla itfa edilmiş olup, buna 1956 yılında tahassül eden imkânlar da ilâve edilecek olursa ödenen miktar 118 milyon liraya bâliğ olur.

Bankamızın muhtelif avans muamelelerine gelince, Hazine avansı ve tahvil mukabili avanslarımız da dahil olmak üzere bunların tutarı 1955 yılı nihayetinde 468,9 milyon liradan, 1956 yılı sonunda 741,5 milyon liraya bâliğ olmuştur.

Bankacılık

Tasarrufun temerküzüne ve emtia istihsal ve tedavülünün finansmanına matuf bankacılık faaliyetleri 1956 yılında da iktisadiyatımızın inkişafına muvazi bir şekilde seyreylemiştir. Memleketimizde faaliyette bulunan bankaların ve şubelerinin sayısı yükselmiş, bunların öz kaynakları ile mevduatları, çeşitli kredileri ve hizmetleri artmakta devam etmiştir.

1955 senesi sonunda sayısı 57 ye bâliğ olan bankalara yıl zarfında üç banka daha katılmıştır. Geçen yıl sonunda 1207 olan şube, ajans ve büroların sayısı ise yıl sonunda 1318 e çıkmıştır.

Bankalarımızın ödenmiş sermayeleriyle, ihtiyat ve karşılıklarından ve dağıtılmamış kârlarından terekküp etmekte olan öz kaynakları 1956 senesi Eylül nihayetine kadar geçen 9 aylık devrede 121 milyon lira artarak 1 milyar 906 milyon liraya bâliğ olmuştur.

Mevduat

Aşağıdaki cetvelin tetkikinden de anlaşılacağı veçhile bankalarımıza yapılan tevdiat 1956 yılında da yükselmekte devam etmiştir. Umumî mevduat yekûnu 1955 nihayetinde 3 milyar 987 milyon liradan 1956 senesi Eylül ayı nihayetine kadar geçen 9 aylık devre zarfında 462 milyon liralık bir artış kaydederek 4 milyar 449 milyon liraya bâliğ olmuştur. Geçen yıl aynı devre zarfında kaydolunan % 7 nispetindeki gelişmeye mukabil bu yıl elde olunan artış % 12 dir. 1956 Eylül ayı mevduat rakamı 1955 Eylülündeki mevduat yekûnu ile mukayese olunduğu takdirde artış nispetinin bu 12 aylık devre zarfında % 23 olduğu görülür. (Geçen sene % 18).

Bankalarda Mevduat
(Milyon T.L.)

	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956 Eylül
Tasarruf mevduatı	467,0	576,0	737,9	877,3	1.151,4	1.409,7	1.712,5	2.025,5
Diğer mevduat	524,7	654,2	985,3	1.375,1	1.808,1	1.955,4	2.274,1	2.423,5
Yekûn	991,7	1.230,2	1.723,2	2.252,4	2.959,5	3.365,1	3.986,6	4.449,0

1949 senesi mevduatı 100 itibar edildiği takdirde, müteakip senelerde mevduat indeksinin 1950 de 124, 1951 de 174, 1952 de 227, 1953 de 298, 1954 de 339, 1955 de 402 ve 1956 senesi Eylülünde 449 a yükseldiği görü-

lür. Binnetice 1949 yılına nispetle 1956 Eylülünde muazzam bir artış kaydolunmuş ve mevduat dört buçuk misle çıkmıştır. Kaydolunan artış, gerek ticarî gerek resmî mevduatı ifade eden «Diğer Mevduat» grubunda daha sür'atli olmuştur. 1949 yılına kıyas olunduğu takdirde 1956 Eylül ayında müterakim tasarruf tevdiatının takriben dört buçuk misle, diğer mevduatın ise beş misle yaklaştığı görülür.

1956 yılında mevduatın sureti terekkübünde tasarruf mevduatı ve vâdeli mevduat lehine bazı inkişaf'lar meydana gelmiştir. 1955 Eylül nihayetinde tasarruf mevduatının umum mevduat hacmi içindeki hissesi % 42 olduğu halde, 1956 Eylülünde bu nispet % 46 ya yükselmiştir. 1955 Eylül nihayetinde vâdeli mevduat, umumî mevduat yekûnunun % 18 ini teşkil ederken, bu nispet 1956 Eylülünde % 19 a yükselmiştir.

Banka kredileri 1955 sonunda 5 milyar 595 milyon liradan 1956 Eylülünde 6 milyar 468,2 milyon liraya yükselmek suretiyle 873,2 milyon liralık bir artış kaydetmiştir.

Banka Kredileri

Banka Kredileri

(Milyon T.L.)

	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956 Eylül
Ticarî	941,7	1.098,1	1.360,7	1.712,5	2.369,2	2.877,7	3.525,9	4.260,4
Zirai	335,2	410,3	641,7	1.061,0	1.196,8	1.454,0	1.485,5	1.606,3
Sınai	—	—	42,9	80,7	100,6	133,1	144,9	156,7
İpotek mukabili	76,9	85,6	136,7	205,8	270,0	338,2	438,2	444,8
Yekûn	1.353,8	1.594,0	2.182,0	3.060,0	3.936,6	4.803,0	5.595,0	6.468,2

1949 senesi 100 itibar olunduğu takdirde, banka kredileri indeks rakamının 1950 de 118, 1951 de 161, 1952 de 226, 1953 de 291, 1954 de 355, 1955 de 413 ve Eylül/1956 da 478 e yükseldiği görülür. Demek oluyor ki banka kredileri 1949 yılına nispetle takriben beş misle bâliğ olmaktadır.

Bu kredi hacmi içinde ticarî krediler, 1955 sonunda 3 milyar 525,9 milyon liradan 1956 Eylül ayında 4 milyar 260,4 milyon liraya çıkmış bulunmaktadır. 1955 yılının ilk 9 ayı zarfında ticarî kredilerde meydana gelen artışın % 31 olmasına mukabil 1956 yılının Eylül ayı nihayetine kadar olan artış % 21 dir. Eylül'den Eylül'e senelik devreler itibariyle artış

nispeti ise % 18 den % 13 e inmiştir. Ticarî kredilerde 1956 yılında kaydedilen bu nisbî azalmanın sebeplerini bilhassa selektif tatbikatta ve kredilerin artan seyyaliyetinde aramak icap eder. Bu vesile ile Banka Kredilerini Tanzim Komitesi'nin aldığı isabetli tedbirlere işaret etmek yerinde olur.

Bankaların senetler cüzdanı ile avans ve borçlu cari hesaplarından terekküp eden ve mütaden ticarî kredi diye anılan rakamlar, mahallî tahsisî itibariyle tetkik olunduğu takdirde, buna ehemmiyetli miktarda sınai kredinin de dahil olduğu müşahede olunur. Filhakika 1955 sonunda ticarî krediler meyanında, sanayi müesseselerine taallük eden kısmın 1 milyar 700 milyon lira olduğu, 1955 nihayeti itibariyle yapılmış bir anketten anlaşılmış bulunmaktadır.

Meslekî Krediler

Ticarî krediler tahlil edilirken, 1955 yılından itibaren daha büyük bir teşvike mazhar olan halk kredisinden de bahsetmek icap eder. 5 Mayıs 1955 tarihinde Bankamız Kanununda yapılan değişiklik bu nevi kredilerin daha müsait bir mahiyet almasına hadim olmuştur. Ma'lûm olduğu üzere bu kredi nev'i Türkiye Halk Bankası ve Sandıkları tarafından temin olunmaktadır. Esnafa, küçük san'at erbabına, bunların kurdukları kofalet ve istihsal kooperatiflerine yapılmış olan ikrazat 1955 Eylülünde 54,8 milyon liradan 1956 Eylül ayında 64,9 milyon liraya yükselmiştir.

Bilindiği veçhile, Türkiye Halk Bankasının itibarî sermayesi de bu yıl zarfında 150 milyon liraya çıkarılmıştır.

Bu mevzua son vermeden evvel, aynı karakteri haiz olmak üzere ipotek mukabilinde İstanbul Emniyet Sandığı tarafından açılmış olan kredinin 1956 Eylül ayında 47,4 milyon liraya bâliğ olduğunu ve Türkiye Vakıflar Bankasının ipotek mukabili kredilerinin de 4,5 milyon lira olduğunu burada kaydetmek icap eder.

Sınai Krediler

1950 yılında kurulmuş olan Türkiye Sınai Kalkınma Bankasının açmış olduğu tesis kredileri Eylül 1956 sonu itibariyle 156,7 milyon liradır. Mezkûr Banka İdare Meclisince tasvip edilmiş fakat henüz mukaveleye bağlanmamış olanlarla birlikte bu krediler 162 milyon liraya bâliğ olmaktadır.

Sanayi müesseselerine ticaret bankaları ve hususî kanunlarla kurulmuş bankalar tarafından açılmış olan kısa ve orta vâdeli işletme, kampanya, sürüm ve satış kredilerinin, mûtat istatistik ve muhasebe usulleri dolayısıyla ticarî kredilerde yer aldığını ve bu kredilerin, yapılan bir ankete atfen, 1955 sonunda 1 milyar 700 milyon liraya bâliğ olduğunu evvelce arzemiştik.

Zirai krediler, 1955 nihayetinde 1 milyar 485,5 milyon liradan 1956 Eylül ayında 1 milyar 606,3 milyon liraya yükselmiş, müteakip ay ise 1 milyar 732 milyon liraya bâliğ olmuştur. **Zirai Krediler**

1949 senesi 100 itibar edildiği takdirde, müteakip senelerde zirai krediler indeksinin 1950 de 122, 1951 de 191, 1952 de 316, 1953 de 357, 1954 de 434, 1955 de 443, ve 1956 Eylül ayında 479 a, Ekim ayında ise 517 ye yükseldiği görülmüştür. Binnetice bu krediler, 1949 yılına nazaran Ekim 1956 sonunda 5 misli aşmış bulunmaktadır. Zirai kredilerde kaydolunan bu artış, gerek doğrudan doğruya, gerekse Tarım Kredi ve Tarım Satış Kooperatifleri vasıtasıyla müstahsile açılan kredilere ihtiyaç nispetinde dağılmış bulunmaktadır.

İpotek mukabili krediler yekûnu 1956 Eylül ayı sonunda 444,8 milyon liraya bâliğ olmuştur. 1949 senesi 100 itibar olunduğu takdirde, bu kredi indeksinin 1950 de 111, 1951 de 178, 1952 de 268, 1953 de 351, 1954 de 440, 1955 de 570 ve 1956 yılı Eylül nihayetinde ise 578 olduğu görülür. İpotek mukabili krediler bu son tarihte 1949 yılına nazaran 6 misle yaklaşmıştır. **İpotek mukabili krediler**

Bahis mevzuu kredilerin 52,9 milyon lirasını İstanbul Emniyet Sandığı ile Türkiye Vakıflar Bankası tarafından açılmış krediler teşkil etmektedir. Mütebaki kısmını ise Türkiye Emlâk Kredi Bankası tarafından meskensiz vatandaşları mesken sahibi etmek maksadiyle açılmış olan inşaat kredileri teşkil eder. Bu krediler 1955 yılı Eylül ayında 351,6 milyon liradan 1956 Eylül ayında 392,9 milyon liraya yükselmiştir. Aynı devre içinde hazır bina ve arsa mukabili açılan krediler 43,8 milyon liradan 32,2 milyon liraya düşmüş, buna mukabil meskensiz müstakriz e açılan krediler 346,2 milyon liradan 360,7 milyon liraya yükselmiştir. Bu mikta-

rın 237,8 milyon lirası mesken, 100,9 milyon lirası bina inşaatı üzerine açılmıştır. İşçi meskenleri inşaatı için açılan krediler 1955 Eylül ayında 11,8 milyon liradan 1956 Eylül ayında 22,0 milyon liraya yükselmiştir.

Türkiye Emlâk Kredi Bankası ayrıca hususî teşebbüsle geniş mik-yasta teşriki mesai ederek imar işlerine de iştirak etmekte, inşaat malze-mesi sanayiinin icap ettirdiği kredinin temininde yardımcı olmakta ayrıca mesken inşaatına matuf mevduatı Yapı Tasarruf Sistemi ile teşvik eyle-mektedir.

**Beledi tesisler
kredileri**

İller Bankası bu kredileri hususî kanunu mucibince, Özel İdare, Bele-diye ve köylere, şehir ve köylerin içme suyu, kanalizasyon, termik ve hid-ro-elektrik aydınlatma tesislerinin inşası ve bunların projeleriyle şehir plân ve haritalarının tanzimi için vermektedir. Bu nevi krediler 1955 ni-hayetinde 249 milyon liradan 1956 Eylül ayında 265 milyon liraya çıkmış-tır. Bu kredilerin 1949 senesine nazaran 1956 Eylül ayında takriben dört buçuk misle bâliğ olduğu görülür.

— III —
BİLANÇOMUZUN TAHLİLİ

1956 yılı bilançosunun izah ve tahliline geçmeden önce 1955 yılı bilançosu rakamlarıyla mukayese sağlanmak üzere, aşağıdaki cetveli takdim ediyoruz :

1955 ve 1956 yılları
Bilançolarının
mukayesesi

A K T İ F

	1955	1956
Altın	402.167.146,73	402.117.546,77
Döviz Borçluları	180.466.549,68	227.801.408,49
Kasa (Ufaklık para)	1.439.500,63	707.561,01
Dahildeki Muhabirler	207.810,31	271.015,57
Senetler Cüzdanı	2.608.783.018,61	2.981.100.173,22
Tahviller Cüzdanı	30.999.326,92	31.569.440,48
Avanslar	468.893.797,81	741.525.030,56
Mahsuba Tâbi Matlubat	496.240.988,82	467.920.061,41
Gayri Menkuller	9.691.821,19	10.451.235,01
Demirbaş	1.364.373,63	1.612.352,35
Muhtelif	121.138.752,42	218.601.829,63
Yekûn	4.321.393.086,75	5.083.677.654,50

P A S İ F

	1955	1956
Sermaye	15.000.000,—	15.000.000,—
İhtiyat Akçesi	45.086.679,—	56.645.532,79
Tedavüldeki Banknotlar	2.008.372.259,—	2.550.770.009,50
Mevduat	814.438.632,38	1.042.625.546,84
Altın Alacaklıları	154.607.521,33	154.933.746,28
Döviz Alacaklıları	788.615.529,28	728.358.580,86
Muhtelif	446.735.574,96	472.019.163,79
Kâr	48.536.890,80	63.325.074,44
Yekûn	4.321.393.086,75	5.083.677.654,50

A K T İ F

Altın

1956 yılı sonundaki altın mevcudu 127 ton 625 kilo 167 sâfi gram olup bedeli 402.117.546,77 Türk lirası tutmaktadır.

Geçen yıl sonundaki altın mevcudu 127 ton 640 kilo 909 sâfi gram bulunduğuna göre bu yıl zarfında 15 kilo 742 sâfi gramlık bir eksiliş göstermektedir.

Altın mevcudunun :

78.451,871 Sâfi kilosu Bankaya

46.063,860 „ „ Hazineye

3.109,436 „ „ Amortisman ve Kredi Sandığına

ait bulunmaktadır.

Döviz Borçluları

Hariçteki Muhabirler nezdinde bulunan dövizlerle muameleli dövizleri göstermekte olan bu hesap üç kısımdan terekküp eder.

a — 3133 sayılı kanuna göre alınan dövizler;

b — 5256 sayılı kanuna göre alınan dövizler;

c — Tasfiye halindeki kliring hesapları bakiyeleri.

Bilançoda ayrı ayrı gösterilmiş olan bu kalemlerin umumî yekûnu 227.801.408,49 liradır.

Kasa

1956 yılı sonundaki kasa mevcudu, ufaklık paradan ibaret olmak üzere 707.561,01 liradır.

Dahildeki Muhabirler

Bu hesapta görülen 271.015,57 lira, Bankanın diğer millî bankalarla olan münasebetleriyle ilgili bakiyedir.

Senetler Cüzdanı

1956 yılı sonu itibariyle, Cüzdanda mevcut 2.981.100.173,22 liralık senet, aşağıdaki nevilerden terekküp etmektedir :

Hazine Bonoları	45.876.505,19	Lira
Hazine Kefaletini haiz Bonolar	1.453.568.588,96	„
Ticari Senetler	1.155.293.128,93	„
Zirai Senetler	326.361.599,55	„
Vesikalı Senetler	350,59	„

1955 yılı nihayetinde 2.608.783.018,61 lira olan Senetler Cüzdanı, yıl zarfında 372.317.154,61 liralık bir artış kaydetmiştir.

Bankaya ait tahviller cüzdanı yekûnu 31.569.440,48 liradan ibarettir. **Tahviller Cüzdan**
Bu miktar 1955 yılı nihayetinde 30.999.326,92 lira idi. 570.113,56 liralık artış sene zarfında alınan tahvillerle amorti ve ikramiye gibi sebeplerle cüzdan mevcudunun azalması ve sene sonu borsa fiyatlarında kaydedilen farklar muhassalasıdır.

Yıl sonunda bu hesabın bakiyesini teşkil eden 741.525.030,56 liranın : **Avanslar**

36.975,86 lirası altın karşılığı olarak şahıslara,

249.915.054,70 „ tahvil karşılığı olarak bankalara verilmiş ve
491.573.000,— „ Kanunumuzun 34 üncü maddesinin 2 numaralı fıkrasına tevfikân Hazineye açılmış kısa vâdeli avanslardan ibarettir.

Bu hesapta görülen 467.920.061,41 lira, Senetler Cüzdanımızda mevcut Hazine Kefaletini haiz Toprak Mahsulleri Ofisi bonolarından tedricen itfası takarrür eden 550 milyon liralığının, 6571 sayılı kanunun 1 inci maddesine tevfikân iptal olunarak bu hesaba alınması ve yine mezkûr kanunun 1 ve 2 inci maddeleri gereğince 82.079.938,59 liranın bu hesaba mahsup edilmesi neticesinde kalan bakiyeyi göstermektedir.

**Mahsuba Tahvil
Matlubat**

Gayri menkuller

1956 yılı sonunda 10.451.235,01 lira değerinde görülen gayri menkullerin müfredatı aşağıdadır :

Ankara'da İdare Merkezi binamızın bedeli	1.488.264,47	Lira
Ankara'daki arsalar bedeli	2.326.327,44	,,
İstanbul Şubesi binası bedeli	1.328.021,33	,,
İzmir Şubesi binası bedeli	2.858.445,61	,,
Mersin Şubesi binası bedeli	294.252,28	,,
Samsun Şubesi binası bedeli	670.590,46	,,
İskenderun Şubesi binası bedeli	231.552,50	,,
İskenderun'daki arsa bedeli	238.403,64	,,
Eskişehir Şubesi binası bedeli	910.434,05	,,
Diyarbakır Şubesi binası bedeli	455.154,28	,,
Adana'daki arsa bedeli	672.698,74	,,
Antalya'daki arsa bedeli	97.374,76	,,
Bahkesir'deki arsa bedeli	5.829,24	,,
Edirne'deki arsa bedeli	8.358,45	,,
Gaziantep'teki arsa bedeli	66.415,81	,,
Kayseri'deki arsa bedeli	189.496,—	,,
Sivas'taki arsa bedeli	31.659,19	,,
Trabzon'daki arsa bedeli	21.181,44	,,
Yekûn	11.894.459,69	lira

olan bu gayri menkullerin maliyet bedellerinden

bugüne kadar amortisman payı olarak ayrılan	1.443.224,68	,,
çıkarılınca yukarıda gösterilen	10.451.235,01	lira-

lık bir bakiye kalmaktadır.

Amortisman payı düşülmeden evvel 1955 nihayetinde 10.970.311,57 liraya bâliğ olan gayri menkuller bedeli, 1956 nihayetinde 924.148,12 lira-lık bir artış ile 11.894.459,69 liraya yükselmiş bulunmaktadır. Bu artış başlıca, Matbaamıza mücavir olarak Millî Emlâk'ten 911.756,90 lira bedel mukabilinde mubayaa edilen arsadan ileri gelmektedir.

Gayri menkuller 12.350.000,— liraya sigortalıdır. Arsalar bittabi sigortasızdır.

Merkez ve Şubelerdeki demirbaşların kıymeti, bilânçoda görüldüğü Demirbaş üzere :

2.345.070,53 liradan ibaret olup bu yekûndan bugüne kadar ayrılmış amortisman tutarı

732.718,18 lira düşülünce bakiye olarak

1.612.352,35 lira kalmaktadır.

Demirbaş hesabındaki 406.148,31 liralık artış, Bankamız muamelelerinin gerektirdiği büro levazımatı, yazı makineleri ve sair makineler ile 1956 yılında açılan Gaziantep Şubemiz için alınan demirbaş eşyadan ileri gelmiştir.

Demirbaşlar 2.964.835,— liraya sigortalıdır.

Bankanın yıl içindeki muvakkat mahiyetteki muhtelif muamelelerin- Muhtelif den mütevellit meblâğlar :

159.859.831,11 lirası Muvakkat Borçlular Hesabında

56.260.148,55 „ Transitar Hesaplarda

2.307.397,34 „ 6544 sayılı kanun gereğince iştiraklerimiz

173.837,29 „ Tahsil edilecek çekler hesabında

615,34 „ Kliring Transitar Hesaplarda olmak üzere

218.601.829,63 lira tutmaktadır.

P A S İ F

15.000.000,— lira olup tamamen ödenmiş bulunan Bankamız sermaye- Sermaye si, beheri 100 lira itibarı kıymette 150.000 adet hisse senedinden terekküp etmektedir.

Hisse senetlerinin sınıf, adet ve tutarları aşağıda gösterilmiştir :

Sınıfı	Adedi	Tutarı T.L.
A	36.697	3.669.700,—
B	58.071	5.807.100,—
C	8.212	821.200,—
D	47.020	4.702.000,—
	150.000	15.000.000,—

İhtiyat Akçesi

Bankamız Kanunu ile Bankalar Kanunu hükümlerine göre ayrılan ihtiyat akçeleri, 1956 nihayetinde, aşağıda görüleceği veçhile 56.645.532,79 liraya bâliğ olmaktadır.

32.281.554,43 liraya bâliğ olan adi ihtiyat akçesi 1944 yılında itibari sermayenin % 75 ine varmış olduğundan, Banka Kanununa göre mezkûr yıldan itibaren sâfi kârdan bu ihtiyat akçesine % 20 yerine % 10 nisbetinde bir miktar ayrılmaktadır. Bu adi ihtiyat akçesine 3133 sayılı kanunun 2 inci maddesine müsteniden müesses 6 milyon liralık hususî ihtiyat akçesinin 1955 senesi bidayetinden, 6571 sayılı kanuna müsteniden tasfiyesi tarihine kadar olan müddet zarfındaki tenmiyesinden hâsıl olan kârlar da dahil bulunmaktadır.

15.276.619,43 liraya bâliğ olan fevkalâde ihtiyat akçesi, Banka Kanununa göre, yıllık sâfi kârdan Âdi İhtiyat Akçesi ve I inci temettü mecmuunun tenzilinden sonra kalan miktar üzerinden % 10 olarak ayrılmıştır.

9.087.358,93 lirahk ileride vukuu muhtemel zarar karşılığı, Bankalar Kanununun 31 inci maddesi gereğince sâfi kârdan tefrik edilen % 5 lerden terekküp etmiştir.

56.645.532,79 Yekûn.

**Tedavüldeki
Banknotlar**

Bankamız Kanununun 14 üncü maddesi gereğince tedavüle çıkarılmış bulunan banknotların 1956 sonundaki yekûnu 2.550.770.009,50 liradır.

1956 yılı sonunda Bankadaki mevduat :

Mevduat

120.739.846,84	lirası Resmî
839.565.127,91	„ Bankalar
82.320.572,09	„ Muhtelif olmak üzere
<u>1.042.625.546,84</u>	liradır.

Bilânçoda 154.933.746,28 lira olarak görünen bu hesap Aktifte altın Altın Alacaklıları mevcuduna ait tahlilde gösterildiği üzere :

46.063,860	sâfi kilosu Hazineye
3.109,436	„ „ Amortisman ve Kredi Sandığına

ait altınların bedelini teşkil etmektedir.

Aktifte verilmiş olan izahat dairesinde, Bankaca alınıp satılan döviz- Döviz Alacaklıları ler, bilânçoda 3133 ve 5256 sayılı kanunlara göre ayrılmış ve kliring hesapları da dahil olmak üzere müfredatı aşağıda gösterildiği veçhile 728.358.580,86 liraya bâliğ olmuştur.

a — 3133 sayılı kanuna göre :

Hariçteki Muhabirler	339.121.726,46	lira
Mevduat	14.838.774,24	„
Muhtelif	36.317.826,58	„

b — 5256 sayılı kanuna göre :

Hariçteki Muhabirler	186.516.904,66	„
Mevduat	5.853.015,47	„
Muhtelif	141.421.023,20	„

c — Kliring

4.289.310,25 „

Yekûn ... 728.358.580,86 liradır.

Bilânçonun Aktifindeki muhtelif hesaplar mahiyetinde olmak üzere, Muhtelif Pasif'te yer alan muhtelif alacaklı ve muvakkat hesaplardan ibaret olup, yekûnu 472.019.163,79 liradır ve aşağıdaki hesaplardan terekküp etmektedir :

Ödenecek Senet ve Havaleler	7.605.595,87	lira
Muvakkat Alacaklılar	113.326.420,72	„
Transituar Hesaplar	284.238.055,20	„
Provizyon Hesapları	66.424.254,77	„
Kliring Transituar Hesaplar	424.837,23	„
Yekûn	472.019.163,79	„

Kâr ve Tevzi şekli

Bilâncoda kâr olarak görülen 63.325.074,44 lira 1956 yılında bütün idare ve Banka muameleleri masrafları karşılandıktan ve amortismanlar ayrıldıktan sonra kalan sâfi kârdır.

Kanunumuzun 88 inci ve Bankalar Kanununun 31 inci maddelerine göre bu kârın aşağıda gösterildiği şekilde tevziini teklif ediyoruz :

1956 yılı sâfi kârı		63.325.074,44	liradan
Kurumlar vergisi	5.632.996,29		
Gelir vergisi	4.232.862,08	9.865.858,37	lira
düşüldükten sonra kalan		53.459.216,07	liradan
% 5 zarar karşılığı (Bankalar Kanunu M. 31)		3.166.253,72	lira
indirildikten sonra kalan		50.292.962,35	liradan
1956 yılı sâfi kârı üzerinden			
ayrılan % 10 adi ihtiyat akçesi	6.332.507,44		
Hissedarlar I'inci temettüü	900.000,—	7.232.507,44	lira
tenzilinden sonra kalan		43.060.454,91	liradan
1956 sâfi kârından adi			
ihtiyat akçesi ve I'inci			
temettü mecmuunun tenzi-			
linden sonra kalan miktar			
üzerinden % 10 fevkalâ-			
de ihtiyat akçesi	5.609.256,70		
Memurlar hissesi (aynı miktar			
üzerinden % 5 i geçmemek üzere			
ve azamî birer maaş nisbetinde)	604.414,45	6.213.671,15	lira
indirildikten sonra kalan		36.846.783,76	liradan
Hissedarlar II'inci temettüü		900.000,—	liranın
tefrikinden sonra geri kalan		35.946.783,76	lira

Kanunumuzun 88 inci maddesine nazaran Hazineye ait olup (Mahsuba Tâbi Matlubat) hesabının itfasına tahsis olunacaktır.

Buna nazaran 1956 yılı için hissedarlara düşen miktar :

I'inci temettü	900.000,— lira ve
II'inci temettü	900.000,— lira ile
	<u>1.800.000,— lira olup</u>

bunun 150.000 adet hisseye taksimi neticesinde beher hisseye brüt olarak 12,— lira ve net olarak da 10,20 lira isabet etmektedir.

Hisse başına isabet eden net 10,20 liranın 29/4/1957 tarihinden itibaren tediyesini tasviplerinize arzederiz.

Raporumuzu Muhterem Hissedarların yüksek tasviplerine sunarken, Hükûmetimizin Bankaya göstermekte olduğu değerli ve devamlı yardımlara şükranlarımızı ve vazifelerini gayret ve liyakatle yapmakta olan Müdür ve Memurlarımız hakkındaki takdirlerimizi bu vesile ile ifade etmeği vazife biliriz.

İDARE MECLİSİ

IV

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI A. Ş.

1956

YİRMİBEŞİNCİ HESAP YILINA AİT

MURAKABE KOMİSYONU RAPORU

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının 1956 yılına ait kasa ve depo mevcutlarıyla, tahvillerini ve muhtelif senetlerini Merkez ve Şubelerinde başka başka zamanlarda tâdat ve tetkik ederek kayıtlarına uygun bulduk. İdare Meclisince Yüksek Heyetinize arzolunan Bilânço ve Kâr ve Zarar hesaplarının da kayıtlarına mutabık olduğunu gördük.

İşbu hesapların kabulünü Heyetinizin tasvibine, saygılarımızla, arz ederiz.

Murakıp	Murakıp	Murakıp	Murakıp
Selâhattin Odabaşoğlu	A. Mesut Eyison	M. Şükrü Sekban	İzzet Sirmen

V

B İ L Â N Ç O

ve

KÂR ve ZARAR HESABI

TÜRKİYE CUMHURİYET

31 Aralık 1956 Tarihinde Biten

A K T İ F

		Türk Lirası	
ALTIN :			
Sâfi Kg.	127.625,167	402.117.546	77
DÖVİZ BOÇLULARI :			
a) 3133 sayılı kanuna göre :			
Hariçteki Muhabirler	42.016.247,94		
Muhtelif	3.844.157,25		
b) 5256 sayılı kanuna göre :			
Hariçteki Muhabirler	93.753.299,75		
Muhtelif	88.114.824,37		
c) Kliring	72.879,18	227.801.408	49
KASA :			
Ufaklık Para		707.561	01
DAHİLDEKİ MUHABİRLER :		271.015	57
SENETLER CÜZDANI :			
a) Hazine Bonoları ve Hazine kefaletini haiz bonolar	1.499.445.094,15		
b) Ticarî ve Zirai senetler	1.481.655.079,07	2.981.100.173	22
TAHVİLLER CÜZDANI :		31.569.440	48
AVANSLAR :		741.525.030	56
MAHSUBA TABİ MATLUBAT :			
(6571 sayılı K. göre) :		467.920.061	41
GAYRİ MENKULLER : (1)			
Gayri Menkuller (2)	11.894.459,69		
Amortisman	— 1.443.224,68	10.451.235	01
DEMİRBAŞ : (3)			
Demirbaş eşya	2.345.070,53		
Amortisman	— 732.718,18	1.612.352	35
MUHTELİF :		218.601.829	63
Yekûn		5.083.677.654	50

(1) 12.350.000,— liraya sigortalıdır.

(2) 3.657.744,71 lirası arsalar bedelidir.

(3) 2.964.835,— liraya sigortalıdır.

MERKEZ BANKASI A.Ş. NİN

Yirmibeşinci Hesap Yılı Bilânçosu

P A S İ F

		Türk Lirası	
SERMAYE :		15.000.000	—
İHTİYAT AKÇESİ :			
Âdi	32.281.554,43		
Fevkalâde	15.276.619,43		
İleride vukuu muhtemel zarar karşılığı (Bankalar K. M. 31)	9.087.358,93	56.645.532	79
TEDAVÜLDEKİ BANKNOTLAR :		2.550.770.009	50
MEVDUAT :			
Resmî	120.739.846,84		
Bankalar	839.565.127,91		
Muhtelif	82.320.572,09	1.042.625.546	84
ALTIN ALACAKLILARI :			
Resmî (Sâfi Kg.) ... 49.173,296	154.933.746,28		
Muhtelif	—,—	154.933.746	28
DÖVİZ ALACAKLILARI :			
a) 3133 sayılı kanuna göre :			
Hariçteki Muhabirler	339.121.726,46		
Mevduat	14.838.774,24		
Muhtelif	36.317.826,58		
b) 5256 sayılı kanuna göre :			
Hariçteki Muhabirler	186.516.904,66		
Mevduat	5.853.015,47		
Muhtelif	141.421.023,20		
c) Kliring	4.289.310,25	728.358.580	86
MUHTELİF :		472.019.163	79
KÂR :		63.325.074	44
Yekûn		5.083.677.654	50

TÜRKİYE CUMHURİYET

31/12/1956 Tarihindeki

Z I M M E T

	Türk Lirası	
Verilen Faizler	13.989.373	50
İdare Masrafları	16.383.974	74
Amortismanlar	359.436	30
Müteferrik Zarar ve Masraflar	2.320.590	78
Provizyonlar	7.954.516	35
Kâr	63.325.074	44
Yekûn	104.332.966	11

F İ H R İ S T

	Sahife No.
I — Dünya İktisadi Vaziyeti	
1 — 1956 yılında dünya iktisadi vaziyeti	9
2 — Ham madde vaziyeti	11
3 — Sınai istihsal, istihdam ve ücretler	12
4 — Dış ticaret ve beynelmilel tediyeler	16
5 — Fiyatlar, para ve kredi politikası	19
6 — Milletlerarası Para Fonu ve İmar ve Kalkınma Bankası faaliyetleri	19
II — Türkiyede İktisadi Vaziyet	
1 — 1956 yılında memlekette iktisadi vaziyet	23
2 — Millî gelir	23
3 — Ziraat	26
4 — Sanayi	30
5 — Madencilik	35
6 — Enerji istihsalı	37
7 — Ulaştırma	38
8 — Dış ticaret ve tediye muvazenesi	40
9 — Devlet maliyesi	43
10 — Devlet borçları	46
11 — Altın ve döviz vaziyeti	46
12 — Milletlerarası Para Fonu ve İmar ve Kalkınma Bankasıyla muameleler	48
13 — Fiyatlar	48
14 — Emisyon durumu	48
15 — Merkez Bankası kredileri	48
16 — Bankacılık	50
17 — Mevduat	50
18 — Banka kredileri	51
19 — Meslekî krediler	52
20 — Sınai krediler	52
21 — Zirai krediler	53
22 — İpotek mukabili krediler	53
23 — Beledi tesisler kredileri	54

III — Bilânçomuzun Tahlili

1 — 1955 ve 1956 yılları bilânçolarının mukayesesi 55

2 — AKTİF

a) Altın	56
b) Döviz borçluları	56
c) Kasa	56
d) Dahildeki Muhabirler	56
e) Senetler Cüzdanı	56
f) Tahviller Cüzdanı	57
g) Avanslar	57
h) Mahsuba Tâbi Matlubat	57
i) Gayri menkuller	58
j) Demirbaş	59
k) Muhtelif	59

3 — PASİF

a) Sermaye	59
b) İhtiyat akçesi	60
c) Tedavüldeki banknotlar	60
d) Mevduat	61
e) Altın Alacaklıları	61
f) Döviz Alacaklıları	61
g) Muhtelif	61
h) Kâr ve tevzi şekli	62

IV — Murakabe Komisyonu Raporu 64

V — Bilânço ve Kâr ve Zarar Hesabı 65

ŞUBELERİMİZ :

Ankara	İskenderu
İstanbul	Eskişehir
İzmir	Diyarbakı
Mersin	Gaziantep
Samsun	